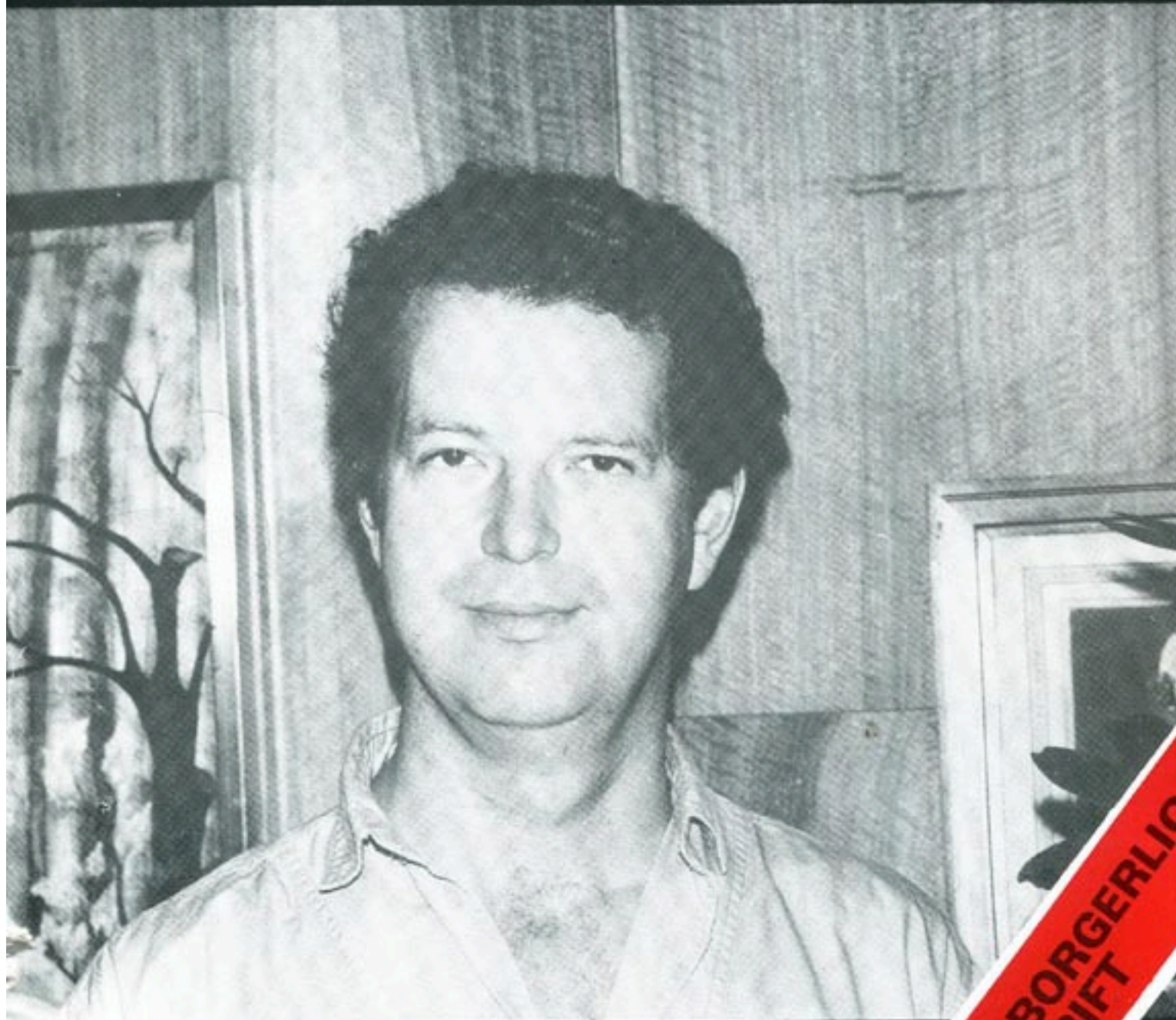


CONTRA

nr 6 1984 årg 10 9:-



**Rapport från den anti-sovjetiska
guerillan i Angola**

**Contras frihetspris till
Andres Küng**

**OBEROENDE BORGERLIG
TIDSKRIFT**

CONTRA

oberoende borgerlig tidskrift
utges sex gånger per år
ISSN 0347-6472

Ansvarig utgivare

Christer Arkefors
Ställföreträdare: Benny Rung

Adress

Box 6082, 102 32 Stockholm.
Telefon 08-54 95 52 (söskrast månd-fred kl
9-12). Även 08-751 56 26.

Prenumeration

49 kronor per år. Inbetalas på postgiro 85 95
89-4 eller bankgiro 261-2638.
Finland: 40 mark per år. Finländskt postgiro
1125 82-9.
Norge: 49 norska kronor per år. Norskt post-
giro 1 99 82 77.
Danmark: 59 danska kronor per år. Danskt
postgiro 1 69 06 98.

Medarbetare

Expedition: Filip Lundberg
Redaktion: Claes Almgren, Christer Arke-
fors, Anders Fjällström, Carl G. Holm och
Benny Rung.

Övriga medarbetare: Arne Andersson, Dennis
Brinkeback, Lennart Klereskog, Bertil Lind-
blom, Arne Sundström, Roger Söderqvist, Rune
Westin, Monica Wiegert och Astrid Wikmark
samt Allan C. Brownfeld, Washington och
Joachim Bamrud, Oslo.

Stiftelsen Contras ordförande: Göza Mölnär

Länskontakter

Blekinge: Magnus Bergstrand 0455-114 45
Gotland: Alf Norbäck 0498-102 06
Gävleborg: Grethe Blomgren 026-27 31 23
Göteborgs o Bohus: Eric Bergh 031-48 34 30
D.o: Arne Andersson 031-55 43 14
Halland: Lennart Flink 035-11 12 07
Hälsjö: Helena Norrgren 035-502 00
Jämtland: Lennart Sundstad 0642-100 49
Jönköping: Carl G. Löverhult 0380-159 90
Kalmar: Bertil Lindblom 0480-862 38
Kopparberg: Fredrik Calles 023-295 93
Kristianstad: Per Mjörneberg 042-519 33
Kronoberg: Bengt Sjöberg 0372-147 21
Malmöhus: Mats Gunnarsson 0418-229 43
Malmöhus: Dietmar Kröhnert 040-97 33 51
Norrbotten: Elisabeth Olsson-Fjällström
0970-141 54
Skaraborg: Frank Wurm 0500-335 44
Stockholm: Rune Andersson 08-758 17 47
Södermanland: Tibor Somogyi 0152-152 62
Uppsala: Maurizio del Bianco 018-46 16 97
Värmland: Jan Collander 0570-660 86
Västerbotten: Hans G. Olsson 0910-358 12
Västernorrland: Herbert Forsström 060-93022
Västernorrland: Stanley Skoglund 060-129094
Västmanland: Ingvar Landquist 021-3304 86
Älvsborg: Ulf Kihlberg 033-15 81 43
Örebro: Karl-Edvard Hellkvist 0581-132 22
Östergötland: Michel Cloarec 0142-508 02
Danmark: Peter Hartwig 01-10 88 72
Finland: Roger Wessman 915-14 97 06
Finland: Leo Meller 90-563 34 53
Norge: Joachim Bamrud 02-56 21 56
Ej signerat material har sammanställts av re-
daktionen. Copyright Stiftelsen Contra. Efter-
tryck endast efter överenskommelse.
Presslagd 1984-10-10
Vänersborgs Offset AB, Vänersborg 1984

CONTRA -NYTT

KGB idag

Nu är den här! Årets mest laddade bok. *KGB idag* av John Barron. Den amerikanske journalisten som skrev *KGB - Sovjets hemliga agenter*, en bok som sedan flera år varit slut på förlaget. *KGB idag* är en bok om spioner, men den skiljer sig på en avgörande punkt från andra spionböcker. Den laddade handlingen är helt hämtad från verkligheten. *The Economist* skriver att *KGB idag* ger "en så genomträngande behandling av den ryska hemliga polisen som det är möjligt att få utanför den hemliga världen". *KGB idag* tar endast upp aktuella fall, sådant som inträffat sedan den förra boken kom ut. Boken är på 413 sidor, inbunden och försedd med en rad autentiska bilder. Ett måste för alla Contra-läsare. Pris 125:- plus porto.



Koppar med svenska flaggan

Vi har fått in en mindre upplaga av handmålade koppar med svenska flaggan och texten "Sverige fritt från socialism". Kanske något för Ditt morgonkaffe/morgonte? Kopparna kan beställas från Contra för 50:- per styck.

Vad kan Du göra för Contra?

Vad kan Du göra för att göra Contra mer känd? Och vad kan Du göra tillsammans med meningsfränder på Din ort för att påverka Dina politiker? Tala gärna med Ditt länsombud. Se telefonlistan härinvid.

Berätta om Contra!

En tredjedel av Contras prenumeranter fick första gången höra talas om Contra genom vänner och bekanta! Berätta för Dina vänner och bekanta också!

En annan tredjedel av Contras prenumeranter fick ett provnummer av Contra i brevlådan. För att Contra skall kunna hitta rätt mottagare behöver vi också hjälp från läsekretsen. Skicka in förslag på personer som bör få ett provnummer från Contra.

Ett sätt att nå ut till många människor är vi läkar- och tandläkarmottagningar. När Du har läst Ditt exemplar av Contra kanske Du kan lämna den ifrån Ditt nästa gång Du går till tandläkaren.

Contra till biblioteken

Ett annat ställe där man når många människor är biblioteket. Finns Contra på Ditt bibliotek? Kontrollera den saken och är svaret nej (vilket det är på de allra flesta platser) bör Du tala med den som är ansvarig för tidskriftsprenumerationerna. Räkna efter hur många vänstertidskrifter biblioteket prenumererar på. Har biblioteket sedan minsta sinne för balans borde det sedan prenumerera på ett dussin exemplar av Contra. Men ett exemplar är bra nog.

Frihetspriset till Andres Küng

Författaren Andres Küng har tilldelats Contras frihetspris för 1984. Priset går till Andres Küng för att "han på ett brett fält förtjänstfullt arbetat för att uppmärksamma allmänheten på och engagera den i frågor som rör mänsklig frihet och värdighet. Detta engagemang har varit sakligt och outtröttligt och byggt på breda kunskaper. Genom att budskapet utformats lättillgängligt har det fått genomslagskraft i media och därmed positivt påverkat det allmänna medvetandet om dessa frågor i vårt land. Särskilt stora insatser har Andres Küng gjort för att sprida kunskaper om situationen i de baltiska staterna, våra tidigare nästan okända grannländer, och Latinamerika."

Det är andra gången Contras frihetspris utdelas. Det har tidigare tilldelats Sven Stolpe.

Andres Küng är född i Sverige av estniska föräldrar. Han har arbetat som journalist och skrivit över trettio böcker. Han är medlem i folkpartiets partistyrelse och rycker då och då in som ersättare i riksdagen.

I samband med att priset överlämnades intervjuade Contra Andres Küng.

Med din bakgrund är det naturligt att fråga varför vi får veta så lite om de baltiska staterna i svenska massmedia — nyheterna från Finland och även Polen är ju betydligt djupare.

— I Finland har de svenska tidningarna fasta korrespondenter, och Finland är ett öppet samhälle. Även Polen har släppt in utländska TV-kameror. Jag tror att det är där skillnaden ligger. TV-kamerornas närvaro i Polen gör att även tidningarna skriver mer om Polen. Journalister är hjordmänniskor. De följer efter de normbildande, som ofta finns i TV.

Annars har antalet artiklar om Baltikum varit ovanligt stort i höst. I augusti hade svensk press 400 artiklar om Baltikum (varav 375 om Estland). Det är rekord. Det skall dock noteras att det var två händelser som ledde till de många artiklarna: Varningen från de sovjetiska ledarna till Estland för västerländskt inflytande och Valdo Randperez och Leila Millers avhopp.

Viktigt för att en bredare publik skall engagera sig är möjligheten till personlig identifikation. Förtrycket måste få ett ansikte och en kropp. Det måste finnas levande människor som åskådliggör förtrycket.

Stoppad i Sovjet

Du blev portförbjuden i Sovjet sedan Du skrivit en bok om Baltikum. Men du är ändå välinformerad. Berätta i korta drag vad som händer.

— Trycket har blivit hårdare under 1980-talet. Alla kläpnande demokrater har fängslats eller drivits i landsflykt. Det påbörjade hamnbygget utanför Tallinn leder till massinvandring av ryssar. De som öppet går ut och protesterar mot förtrycket är få. Men de är betydelsefulla. De gör det möjligt att skapa en identifikation med frihetskampen. Här i Väst likaväl som i Estland. Det ger vanliga människor i Estland möjlighet att stå lite starkare i det passiva och tysta motståndet i det dagliga livet. Det motståndet är massivt och tar sig vanligen uttryck i att esterna vägrar att tala ryska.

Jag träffade för en tid sedan Valdo Randpere och Leila Miller. De tillhörde som bekant den privilegierade eliten. Men vad de berättade kanske något kan åskådliggöra hur samhället fungerar på andra sidan Östersjön. Valdo Randpere menade att de, eftersom de var så välplacerade, inte hade några

Fortsättning på nästa sida



Författaren Andres Küng (t v) fick motta frihetspriset av Contras styrelseordförande Géza Mólnár. Andres Küng fick priset för sitt engagemang för friheten i Baltikum och Latinamerika.

materiella motiv att fly, utan bara politiska. "Vi behövde ju bara dela badrum med ytterligare en familj och kök med ytterligare tre familjer". Hur många av Contras läsare delar badrum och/eller kök med grannfamiljerna?

Oppositionen i de baltiska staterna är annars mest utvecklad i Litauen, där den katolska kyrkan gått i bräschen för oppositionen mot regimen.

Den lutherska kyrkan märks inte lika mycket i oppositionen – varför?

— Jag tror att det har att göra med att de lutherska prästerna vanligen är gifta. Det gör att de är mycket mer sårbara för ekonomiska och andra påtryckningar mot familjen. De katolska prästerna har ingen familj att ta hänsyn till och kan därför agera mer bestämt.

Nicaragua diktatur

Du har skrivit åtskilliga böcker om Latinamerika, kan Du säga några ord om utvecklingen där?

— Det pågår en mycket intressant och positiv utveckling i Latinamerikas två största länder — Brasilien och Argentina. Jag besökte Brasilien i våras för första gången på tio år. Jag har inte varit där på tio år sedan jag blev fängslad av säkerhetspolisen 1974, för att jag hade en bok med Castro på omslaget med mig (man brydde sig inte ens om att kontrollera att det var en Castro-fientlig bok). Nu finns det en livaktig opposition i parlamentet och demokratiseringen är i full gång. Det är en förändring som delvis drivits igenom p g r a militärregimens ekonomiska svårigheter.

Också Argentina går åt rätt håll. När Latinamerika för två decennier sedan gick i totalitär riktning var det Argentina och Brasilien som visade vägen. Jag hoppas att det nu är dessa länder som kommer att visa vägen tillbaka.

Vad anser du om utvecklingen i Nicaragua?

— Nicaragua är utan tvivel ytterligare en kommunistisk diktatur. Kanske inte fullt ut idag, men det är bara en tidsfråga innan det är oåterkalleligt. Det finns tillräckligt många marxist-leninister som är Moskva-trogna i sandinisternas ledning för att den slutsatsen skall vara oundviklig. Fortfarande finns det en opposition i landet. Men den motverkas av censuren och kan inte göra sin röst hörd. Det är mycket svårt att finna en utväg ur problemen i Nicaragua och Centralamerika. Vad kan egentligen en amerikansk president göra? Sandinisternas förhoppning är ju att en amerikansk invasion skall bygga upp det politiska medvetandet i en för sandinisterna gynnsam riktning. Jag är allmänt pessimistisk om utvecklingen i Centralamerika.

I El Salvador har visserligen den nye presidenten Napoleon Duarte lovat att sätta stopp för de sk dödspatrullerna. Men han har inte lyckats. Det är resultaten och inte avsikterna som måste räknas när man bedömer politiker.

Avhoppade esten: Jag rekommenderar upprustning

Valdo Randpere, 26, tidigare assistent till den sovjetestniska justitieministern och senare instruktör vid Estlands Leninistkommunistiska ungdomsförenings centralkommittés propaganda- och kulturavdelning och hans maka Leila Miller, 23, popsångerska, lämnade Sovjetunionen och hoppade av i Sverige den 6 augusti och blev det första paret på tio år som tillsammans lämnade Sovjet.

Onsdagen den 22 augusti hölls den första presskonferensen mellan makarna och västjournalister fick jag efter presskonferensen tillfälle att ställa några frågor till Valdo Randpere:

När hörde Du första gången en sändning från Voice of America och vad var ditt omedelbara intryck?

— Jag minns bara att jag var mycket liten och att jag tyckte att jag upplevde det som annorlunda och fantastiskt.

Vad är Din personliga uppfattning om president Reagan och hans utrikespolitik?

— Du är den ende som ställt den frågan till mig. Jag har tyvärr mycket bristfälliga kunskaper vad beträffar Ronald Reagan. Reagens politik såg jag givetvis ur sovjetisk synvinkel som enbart negativ och det är i stort sett den enda versionen jag har hört. Men jag är av den uppfattningen att Reagens politik har stängt av syret för ryssarna. Reagens politik retar ryssarna, därför är den bra tycker jag.

Anser Du att fredsrörelsen här i Väst på något sätt bidrar till freden? Eller anser Du att vi i Väst bör koncentrera oss på att rusta upp vårt försvar istället för att avrusta?

— Jag rekommenderar upprustning eftersom jag tror att Väst kan tvinga Sovjet på knä. För Sovjet innebär upprustningen en mycket tyngre ekonomisk börda än för Väst. Enbart med slagord kommer man ingen vart med ryssarna.

Intervju: Rune Westin

Släpp hit flyktingarna

En av de mest aktuella frågorna just nu är flyktingtillströmningen till vårt land. Folkpartiet har ju profilerat sig särskilt i frågan. Hur ser du på flyktingströmmen?

— Jag menar att vi inte får betrakta flyktingarna som grupper — "libaneser", "pakistaner" eller dylikt. De är individer. Även om det är svårt och dyrt måste varje individs fall prövas. Vi måste också ge frågan dess rätta proportioner. På några månader hösten 1944 kom 25.000 flyktingar från Estland. Det fanns ingen apparat uppbyggd för att ta hand om dem, det gjordes inga särskilda statliga insatser för dem. Men det gick bra. Det finns inga skäl att tro att vi inte skall klara av de betydligt färre människor som kommer idag.

Visst förekommer det oegentligheter i flyktingsammanhang. Men jag har svårt att förstå indignationen över "människosmuggling". Människosmuggling från exempelvis Östeuropa är brottslig, men det kan ändå vara en hedervärd sak.

Jag vill också säga att jag inte ser någon motsättning mellan att vara en god nationalist och en god internationalist. Jag betraktar mig som både svensk och estnisk patriot. Men engagerar mig ändå djupt i de internationella frågorna.

Svensk u-hjälp går fel

Hur ser Du på u-hjälpen. Du har skrivit en bok (Sådan är socialismen) som innehåller

hård kritik mot ett par av Sveriges största mottagarländer?

— Behovet i u-länderna är stort. Men i grunden kan utländska hjälpinsatser inte göra så mycket. Det är u-länderna själva som kan göra mest för att förbättra sin situationen. På sitt sätt blir därför u-hjälpen ett sätt att freda vårt eget samvete.

Vad gäller olika u-hjälpsinsatser så tycker jag att missionen varit föredömlig. Den bygger på djup engagemang, en långvarig tradition och ett system som innebär att man kan lita på att pengarna hamnar rätt.

När det gäller den svenska officiella u-hjälpen tycker jag att det är sorgligt att den främst går till regimer som få svenskar kan känna sympati för. Detta gör att det blir svårt att skapa stöd för u-hjälp över huvud taget. Här tycker jag att de borgerliga varit alltför försiktiga att styra hjälpen i en annan riktning. Särskilt mitt eget parti, folkpartiet, har varit alltför fega. Efter 1976 försökte man bevisa att man var lika goda sossar som socialdemokraterna själva. Det kan inte vara vettigt att folkpartiet skall försöka vara miniatyrsocialdemokrater och miniatyrmokrater samtidigt. Det tror jag att den nya partiledningen insett. Folkpartiet genomgår helt klart en ändring till det bättre. Jag är imponerad av Bengt Westerberg, han styr partiet i rätt riktning. I den mån jag varit kritisk förut så tycker jag nu helt klart att vi är på väg åt rätt håll.

Intervju: Carl G Holm

Desinformation i Sovjets tjänst

Desinformation, falska eller förvrängda upplysningar som sprids i politiska syften, är ett viktigt inslag i Sovjets utrikespolitik. Flera agenter i branschen har avslöjats och flera förfälskade brev från västerländska politiska ledare har prånglats ut via mindre nogräknade journalister.

Den allmänna uppfattningen i Väst när det gäller frågor som USA:s engagemang i Vietnamkriget, det militära försvaret i Väst, NATO-alliansen, president Ronald Reagan och hans politik och även vårt marknadsekonomiska system går stiek i stäv mot den målmedvetna systematiska sovjetiska propagandan. Frågan är om det är en tillfällighet eller om det finns ett samband mellan vad vi tycker och anser om USA, USA:s utrikespolitik, NATO, USA:s president, vårt militära försvar och den kommunistiska propagandan?

Det är nämligen ett konstaterat psykologiskt faktum att en information som upprepas tillräckligt många gånger, även om det råkar vara en lögn har en benägenhet att bli trodd så småningom. En vetenskap som både Lenin och bl.a. Hitlers propagandaminister Göbbels tidigare i historien har begagnat sig av i sina propagandakampanjer. Ett koordinerat samspel mellan propaganda och subversiv verksamhet i övrigt kan få ofantliga konsekvenser.



Stanislav Levchenko tjänstgjorde som officer för "aktiva åtgärder" (desinformation) i Tokyo innan han hoppade av till USA. Han berättar om sin verksamhet i John Barrons nya bok om KGB som i dagarna kommer ut på Contra förlag.

sten. Dokumenten avslöjade att USA:s militära underrättelsetjänst spionerat på inte mindre än 43 olika politiska partier och organisationer i Grekland. Men "avslöjandena" var falska och även här var allting fabricerat av KGB. Åtskilliga förfälskade brev liknande de nämnda, däribland ett till Spaniens kung Juan Carlos där avsändaren påstods vara president Ronald Reagan, har avslöjats. Samtliga förfälskningar har kunnat spåras till KGB. Allt tyder på att det hela är ett led i en omfattande planmässig operation som är iscensatt av KGB för att vilsledda västmakterna och så förvirring hos dem, samt skapa misstro mot USA och splittra NATO.

Världsfredsrådet

Under t ex Vietnamkriget fördömde många USA:s roll i Sydostasien. Detta bl a p g a paroller och uttalanden som de som gjordes under Stockholmskonferensen den 7 maj 1970. Bakom dem låg Världsfredsrådet. Där sades bl.a.:

"Alla organisationer och folk världen över, som tror på fred, frihet och självständighet, måste förena sig i sina strävanden och kräva

att USA upphör med sitt krig/sin krigföring i Vietnam och i Indokina."

En närmare titt på Världsfredsrådet visar att dess högste chef Romesh Chandra sitter i Centralkommittén för ett av världens mest Moskvatrogna kommunistpartier, det indiska, och att hans inställning är att alla västerländska försvarsåtgärder utgör ett allvarligt hot mot världsfreden, samtidigt som den sovjetiska militära upprustningen har enbart defensiva syften och bidrar till världsfreden.

Någon kanske invänder att man inte kan beskylla hela Världsfredsrådet att gå Moskvas ärenden bara för att en enda person, (som råkar vara högste chef där) är Moskvatrogen kommunist. Det är det heller ingen som har gjort. Återstoden av maktavarna inom Världsfredsrådet ser ut så här. Av 23 viceordförandeposter kommer:

- 3 från Sovjet, Polen och Östtyskland.
- 3 från Kuba, Vietnam och Angola.
- 2 från de sovjetiska frontorganisationerna WFTU (World Federation of Trade Unions) och WIDF (Women's International Democratic Federation)
- 2 från ANC (African National Congress) och PLO (Palestine Liberation Organisation), båda sovjetstyrda guerillarörelser.
- 4 från olika kommunistiska partier i USA, Frankrike, Argentina och Italien.

Övriga viceordförandeposter kommer från andra länder med filialorganisationer till Världsfredsrådet (bl.a. Libanon, Egypten och Irak).

Resten av styrelsen i Världsfredsrådet består av:

- 1 representant från den Sovjetstötta guerillarörelsen ANC (African National Congress).
- 1 representant från SWAPO, även det en sovjetstött guerillarörelse.
- 13 representanter från kommunistpartier som står i direkt förbindelse med Sovjetiska Kommunistpartiets Centralkommittés internationella avdelning.
- 3 representanter från Moskvatrogna Etiopien, Syrien och Libyen.
- 3 representanter från Sovjetunionen.
- 17 representanter ifrån övriga Osteuropa.
- 1 representant vardera från respektive

Forts på sid 7

Förfälskningar

USA beskrevs i en fransk tidskrift som hette "Synthesis" som en stat som suger ut Västeuropa och utgör ett ständigt hot mot världsfreden. "Synthesis" listades under 1976 regelbundet av inte mindre än 139 senatorer, 299 deputerade i nationalförsamlingen, 41 journalister och 14 ambassadörer. Det avslöjades senare att redaktören bakom "Synthesis" Pierre Charles Pathé var inflytandeagent för KGB.

1978 offentliggjordes ett brev som påstods härröra ifrån amerikanska utrikesdepartementet av dåvarande oppositionsledaren i Grekland Andreas Papandreu i parlamentet. I brevet hävdades att USA i tvisten mellan Grekland och Turkiet tagit parti för Ankara. Brevet visade sig emellertid inte vara skrivet inom utrikesdepartementet. Det var en förfälskning från KGB. Syftet var att skapa spänningar i relationerna mellan USA och Grekland samt att försvaga NATO-alliansen.

En tidning i Grekland som hette "To Vima" publicerade 1978 vad som uppgavs vara autentiska dokument med instruktioner från den amerikanska militära underrättelsetjän-

Socialdemokratisk NATO-vän hotad till livet på styrelsemöte

Thorwald Arvidsson är styrelseledamot i Östermalms socialdemokratiska förening. I Svenska Dagbladet den 16 mars 1984 försökte han väcka debatt om en eventuell svensk NATO-anslutning. Den debatten kom aldrig till stånd. Däremot lyckades han väcka sina partivänners heliga vrede.

Vänsterman inom SAP

Thorwald Arvidsson är 36 år, tingsmeriterad jurist och arbetar för närvarande på Riksrevisionsverket som byrådirektör.

— Jag är alltså en sk förkättrad statlig byråkrat. Sedan början av 1978 är jag medlem i SAP, socialdemokratiska arbetarpartiet. Jag anslöt mig sedan jag ett antal år varit aktiv inom centern. Skall man placera mig politiskt skulle jag själv vilja karaktärisera mig som till vänster om mittfåran i SAP.

Hur ser Du på Sovjet?

— Jag uppfattar Sovjet och den sovjetryska utrikespolitiken som en fortsättning på det gamla Tsar-Rysslands imperialistiska politik. Det är alltså inte socialistisk politik i någon vettig mening av ordet. Jag har själv varit i Sovjet vid ett par tillfällen. Jag har läst en hel del av vad som skrivits om Sovjet. Jag har fått mitt eget intryck och mina tankar till större delen bekräftade. Jag tycker att alla som vill lära sig något om Sovjet skall läsa Michail Voslenskys bok *Nomenklatura*, som informativt beskriver hur Sovjet-systemet fungerar i praktiken. Jag är inte okritisk till USA. Men nödgas vi välja mellan det amerikanska och det sovjetryska systemet — om vi av historisk nödvändighet inlemmas i endera blocket — så föredrar jag avgjort det amerikanska systemet.



Thorwald Arvidsson, aktiv socialdemokrat, tycker att Sverige skall gå med i NATO. Om vi skall välja mellan USA och Sovjet är valet lätt.

Försökte väcka debatt

Du har försökt väcka debatt om svensk NATO-anslutning. Hur gick det med den debatten?

— Den 16 mars i år publicerade Svenska Dagbladet en artikel där jag ifrågasatte den svenska neutralitetspolitiken i det förändrade strategiska läge som vårt land och Norden hamnat i. Jag menade utt det fanns alternativa möjligheter att lösa våra säkerhetspolitiska problem och att neutraliteten inte var något självändamål. Den svenska neutraliteten följer inte några naturlagar utan är enbart ett medel för att försöka bevara vårt nationella oberoende. Artikeln väckte ingen debatt. Åtminstone inte i SvD. Jag vet att det kom in 5-6 debattinlägg, och man övervägde att publicera ett av dem, men så blev inte fallet. Men KPML(r) gjorde en intervju med mig som delvis förvanskad publicerades i *Prole-*

tären. KPML(r)s aktivister gick också ut med flygblad föranledda av min artikel. I *Nyhetsmorgon* gjordes också en liten antydning när man nämnde att det förekommit sådana inslag i debatten. Men någon allmän debatt blev det inte, som jag hade hoppats. Min avsikt var att kasta in en brandfackla och få till stånd en grundlig och saklig diskussion. Det misslyckades, och jag har lärt mig att det finns vissa frågor som man över huvud taget inte diskuterar i massmedia.

Sura reaktioner

Det blev ingen debatt i media. Hur blev det i SAP?

— Naturligtvis reagerade mina partivänner. Mycket surt. Man förde debatten snarast med invektiv istället för sakliga argument. Jag kan nämna att ordföranden i Östermalms socialdemokratiska förening, den förening jag tillhör, gick ut med vad hon kallade en "dementi" i SvD och sade att jag inte på något sätt företrädde SAP, att det var en udda åsikt osv. Det var ett föga givande inlägg, som hon dessutom fick smisk på fingrarna för av redaktionen för *Brännpunkt* i SvD. Förvrigt har jag bara mött sura miner. Det finns som jag upplever det ingen öppenhet alls eller vilja att diskutera frågan. Det verkar närmast vara fråga om någon slags religiös fanatism som gör att vi inte kan ifrågasätta vissa saker, någon slags dogmer. Det har förvånat mig att taket är så lågt inom SAP. Det hade jag faktiskt inte förväntat mig.

EAP som debattkanal

Du har på senaste tiden varit med på några möten ordnade av Europeiska Arbetarpartiet (EAP). I vilket syfte?

— När den allmänna debatt jag hoppades på inte blev av tog EAP kontakt med mig och gjorde en intervju som i maj sändes i deras närradioprogram. Det reagerade man på från mina partivänner. Jag har också ställt upp, tillsammans med en del andra särskilt inbjudna från EAP fristående debattörer, på några EAP-möten. Bl a författaren Jüri

Lina, Alf Enerström och Hasse Ericsson. Det innebär inte att jag har någon som helst anknytning till EAP, bara att mina och EAP:s åsikter i en central fråga, det strategiska läget i Norden, står varandra ganska nära. Jag har inte tagit ställning i frågor som strålvapen, neutronbomber och liknande högteknologiska frågor som jag inte är kompetent att bedöma.

Hotad till livet

— Jag anser att frågan om Sveriges säkerhetspolitiska läge är så viktig att debatten måste föras. Därför har jag bestämt mig för att på detta sätt utnyttja den enda kanal som visat sig stå till förfogande, nämligen EAP. Det innebär inte att jag tar ställning till EAP som rörelse. Bakom beslutet ligger bara det besvärliga debattklimatet i landet.

Jag kan berätta att mina partivänners reaktion på kontakterna med EAP resulterade i att jag indirekt blev hotad till livet på ett styrelsesammanträde den 21 augusti i Östermalms socialdemokratiska förening. Jag blev också utkastad på så sätt att styrelsen beslöt att i fortsättningen inte regelmässigt kalla suppleanter till sammanträdena. Så vitt jag kan förstå är det ett brott mot de stadgar som gäller för föreningar som är med i Stockholms arbetarekommun. I 5:e paragrafen i stadgarna står det att "minst tre suppleanter väljs årligen. Dessa kallas vid styrelsens sammanträden där de har yttrande- och förslagsrätt." Jag kommer att ta upp beslutet på nästa föreningsmöte, och är mötet inte öppet för sakliga argument skall jag föra frågan vidare till socialdemokratiska partistyrelsen. Jag kan också nämna att föreningsordföranden Gunilla Höjeberg gått ut med ett mycket hårt personligt angrepp mot mig i vår interna tidning Östermalms folkblad. Ett angrepp som jag anser står på gränsen till vad som är åtalbart för förtal. Jag kommer antagligen att nekas replik. Min personliga situation inom socialdemokratian är besvärlig.

Lojalitet och intolerans

Du verkar ändå ha en viss tilltro till dina partivänner. Du hoppar inte självmant av, utan kämpar vidare och hoppas att alla skall bli vänner. Är det det Du vill?

— Ja. Jag är ju socialist och står till vänster om mittfåran i SAP. Jag vill inte självmant ge upp kampen för mänsklighetens eller SAP:s framtid. Man borde kunna argumentera med sakliga argument och låta de nästan medeltidsaktiga känslöstämningarna förtona. Därför kämpar jag för att behålla min hemvist i SAP, som jag fortfarande betraktar som mitt parti. Frågan om uteslutning har aktualiserats av framförallt föreningsordföranden, men jag kommer att göra mitt yttersta för att inte bli utesluten. Jag ser inte att det skulle gagna varken mig, sakfrågan eller SAP.

Enligt min mening har SAP en inbyggd intolerans mot avhopp från partilinjen, inte bara i den här frågan.

Måste man inte vara nästan lite dum för att gå emot SAP som du gjort om man inte räknar med att bli påhoppad?

— Jag kan väl sträcka mig så långt att jag håller med om att det finns vissa auktoritära/totalitära tendenser inom såväl SAP som det svenska samhället. Det är naturligtvis tendenser som vi alla måste hjälpa till att bekämpa. Men bilden är inte entydig. Nästan halva svenska folket röstar på SAP. Alla socialdemokrater är inte stöpta i samma form. Det finns nyanser. Vad som händer med dem som har avvikande mening beror mycket på sakfrågan och omgivningen. Jag tänker exempelvis på Agne Gustafsson som vid 1969 års partikongress föreslog Gunnar Sträng istället för Olof Palme som partiordförande. Gustafsson blev ju då, vad jag har förstätt, av med alla sina uppdrag inom partiet.

Självklart hade jag räknat med en sur reaktion inom partiet. Delvis skrev jag inligger för att mäta stämningens läge. Jag ser mitt eget fall som ett prov, ett pilotfall. Men jag hade inte räknat med att bli hotad till livet på ett styrelsesammanträde. Det var lite väl magtarkt.

Intervju: Filip Lundberg



Styrelseuppdrag i företag

Erfaren affärsjurist ställer sig till förfogande i företag med framtidsutsikter

Svar till "Affärsjurist", c/o Contra

*Forts från sid 5
Desinformation*

CPC, WFDY, AAPSO, IUS, WIDF (frontorganisationer åt Moskva).

6 representanter från regeringar allierade med Moskva.

2 från Sydjemen.

1 från Vietnam.

1 från Kuba.

1 från Nordkorea.

1 från Mongoliet.

Det torde därmed vara klart att Världsfredsrådet är en av Moskvas propagandafionter (ett språkrör åt Moskva).

Enligt beräkningar gjorda av CIA (1982), spenderar Sovjet över 4 miljarder dollars årligen på propaganda för att desinformera allmänheten. Det kostar mindre att driva radiostationer som kontrar den sovjetiska propagandan, som tex. Voice of America, Radio Free Europe och Radio Liberty, än vad det kostar för männen i Kreml att försöka störa dessa sändningar. (Den summan är ungefär 150 miljoner dollar om året.)

Propagandan har till syfte att desinformera oss alla om verkligheten. Kommunister desinformerar oss genom att upprepa regelrätta lögnen om och om igen, eller genom att blanda lögnaktiga budskap med en del sanning för att framställa lögnerna som trovärdiga. Erfarenheten bör vid det här laget ha lärt oss att upptäcka ulven i fåraklädnerna när den uppträder.

Den som vill veta mer kan läsa boken "Desinformatzia - active measures in Soviet strategy" som skrivits av de amerikanska forskarna Richard H. Shultz och Roy Godson. Förlag: Pergamon & Brasseys.

Rune Westin

Brottslighet kan gå i arv

Brottsligt beteende påverkas inte bara av miljön, som är den rådande politiska dogmen. Brottsligt beteende kan faktiskt tre gånger bättre förklaras av biologiskt arv än av miljö. Det visar undersökningar som sammanställts i en statlig utredningsrapport.

Det är sällan vetenskapen ges möjlighet att fritt föra fram sådant som inte passar inom ramen för den rådande politiska dogmen. Det är sant i Sovjet, men också till en del i Väst. Det är bara att vi har mycket bredare rammar här, och därför mycket större möjligheter att visa generositet mot vetenskaplig forskning på exempelvis det politiska området.

Det finns emellertid en disciplin som behandlas med skepsis av många ledande politiker. Och när den disciplinens resultat går rakt emot vad politikerna tycker "borde" vara riktigt, så är det den politiska viljan som är "sanning", inte det vetenskapliga forskningsresultatet. Den disciplin vi talar om är sociobiologin, människans biologiska funktion i relationerna med omgivningen. Hur det politiska systemet styrs av våra medfödda anlag i mycket större utsträckning än vad vissa politiska ideologier skulle vilja.

Contra har tidigare vid ett par tillfällen tagit upp sociobiologin till granskning. Vi skall denna gång ge oss kast med ytterligare ett område inom disciplinen. Och då främst ett område som har att göra med frågan om hur människan påverkas av sitt biologiska arv och sin miljö.

En populär politiker-dogm är att miljön är den dominerande personlighetsutvecklande faktorn, men verkligheten ansluter sig inte alltid till det politiska önsketänkandet. Miljö respektive arv har olika stor betydelse i skilda frågor, men generellt kan sägas att det biologiska arvet spelar i många avseenden den tyngsta rollen.

Vetenskaplig teknik

Brottsförebyggande rådet, det statliga mastodontorgan som ger sig i kast med allt som är otrevligt i den mänskliga naturen, har nu tagit sig för att låta utge en rapport med titeln *Brottslighet och biologiskt arv*, skriven av professorn i genetik vid Umeå universitet Marianne Rasmusson. Det som refereras i det följande är alltså hämtat ur en statlig rapport författad av en av landets

främsta experter på området.

När det gäller att jämföra arvets och miljöns inverkan på människors beteende finns det en klassisk teknik som används gång på gång. Det är undersökningar av tvillingar, adoptivbarn m fl, där man kan renodla arvs- och miljöeffekterna. Det idealiska är naturligtvis enäggstvillingar (med identiska arvsanlag) som växt upp i skilda miljöer. Men av naturliga skäl är det något mycket ovanligt — de flesta tvillingar växer ju upp tillsammans. Som alternativ kan man arbeta med skillnader mellan enäggstvillingar och tvåäggstvillingar. De första har identiskt arv och identisk miljö. De senare skillnader i arv, men identisk miljö.

Tvillingstudier

I en rad studier har man försökt belägga just arvets betydelse för kriminalitet. Den första vetenskapligt hållbara studien gjordes i Tyskland 1929 av Johannes Lange och byggde på 30 tvillingpar, där minst den ene var straffad. Lange kom fram till att i 77 % av paren med enäggstvillingar var bägge straffade, medan motsvarande för tvåäggstvillingarna bara var 12%.

Nu är naturligtvis 30 tvillingpar ett begränsat material. Men samma studie har upprepats vid flera tillfällen. En sammanställning av åtta olika studier med sammanlagt 289 tvillingpar ger siffrorna 70 % för enäggstvillingar och 32 % för tvåäggstvillingar.

En betydligt större undersökning, som genomfördes med delvis mer sofistikerade metoder, utfördes av Karl Christiansen på grundval av det danska tvillingregistret. Christiansen studerade 3.586 par födda mellan

Brottsfrekvens hos sönerna
(Sarnoff Mednicks danska undersökning)

	Biologiska fäder	
Adoptivfäder	Brottsliga	Ej brottsliga
Brottsliga	24,5% (143)	14,7% (204)
Ej brottsliga	20,0% (1226)	13,5% (2492)

Siffrorna inom parentes anger antalet observationer i respektive grupp.

1881 och 1910. Han hittade 198 manliga tvillingpar där minst den ene fanns i danska polisens brottsregister. I 35% av fallen med enäggstvillingar var bägge med i brottsregistret, medan talet bara var 15 % för tvåäggstvillingar. Att siffrorna var betydligt lägre i denna studie har vissa tekniska orsaker som vi inte ska gå in på. Det väsentliga är den övergripande slutsatsen. Arvet påverkar brottsbenägenheten.

En motsvarande undersökning i Norge gav dock inte lika övertygande resultat, även om skillnaden var i samma riktning. (21 respektive 15 % av sammanlagt 85 par).

Adoptionstudier

Ett alternativ till tvillingundersökningarna är som nämnts inledningsvis undersökningar av adopterade barn. En sådan undersökning gjordes av Raymond Crowe i Iowa. Han studerade bortadopterade barn till biologiska mödrar som hade kriminell belastning och jämförde dem med en kontrollgrupp som bestod av barn i samma ålder, samma kön och samma tidpunkt för adoptionen, men utan kriminell belastning hos de biologiska mödrarna. Antalet barn i arresteringsregistret var åtta hos de med kriminella mödrar, men bara två bland de icke-kriminella mödrarnas barn.

I en dansk undersökning av Sarnoff Mednick studerades sammanlagt 14.427 adopterade barn. Barnen hade adopterats före fyra års ålder under åren 1924-1947. I många fall är fadern okänd, men i över 10.000 fall har fadern kunnat identifieras. De biologiska föräldrarna är i stor utsträckning kriminellt belastade (adoptionen kan ha samband med den belastningen), medan adoptivföräldrarna normalt har något lägre kriminalitet än genomsnittsdansken. Den som är kriminellt belastad tillåts inte adoptera barn.

29% av de biologiska fäderna finns i brottsregistret, 6 % av adoptivfäderna. Av barnen hittade man 16% av männen i brottsregistret. Motsvarande tal för kvinnorna var: 9% av de biologiska mödrarna, 2% av adoptivmödrarna och 3% av barnen. (Den genomsnittliga brottsfrekvensen för alla danskar låg för män obetydligt över 6% och för kvinnor på 2,2%).

Materialen var tillräckligt stort för att göra det möjligt att analysera det i fyra grupper. Grupper där såväl den biologiske som adoptivfadern var registrerade för brott, där

BREV TILL CONTRA

Utplundringen

Visst är världen – i stort sett – svart och vit

President Reagan och senator Jesse Helms tillhör de verkligt få politiker och makthavare i vår tid som är villiga att sätta hårt mot hårt gentemot kommunisterna. Historiska exempel på att detta är det enda språk kommunisterna förstår har vi bl a i Kuba-krisen.

I en recension i förra numret av Contra gjorde Arne Sundström reklam för boken *Maktskiftet*. Den boken utgör ett enda långt ifrågasättande av president Reagans, senator Jesse Helms m fl högerideologiska övertygelser (bl a att stärka försvaret) och intentioner och porträtterar bl a president Reagan i dennes tidigare skådespelarkarriär på en helsida utstyrd i cowboy-mundering och med händerna vid revolverhölstren.

En annan helsida utgörs av en karikatyrteckning av senator Jesse Helms i vit Ku Klux Klan-kåpa. Personligen anser jag den kommunistiska proagandan i fullt tillräcklig utsträckning målar upp de propagandistiska nitbilderna av den fria världens främsta försvarare. För det behövs inte boken *Maktskiftet*. Efter att ha läst den kastade jag den med våldsam fart i papperskorgen. Bl a läste jag i boken att senator Jesse Helms skulle se världen i "svart och vitt".

Jag ser själv världen på precis samma sätt som senator Jesse Helms av det enkla skälet att världen för tillfället faktiskt i stort är svart och vit. Just därför behövs hårdare tag mot kommunisterna för att världen inte skall bli än svartare. Vi har redan daltat med kommunisterna alltför länge.

Rune Westin

Om rätten att gå ur en förening

Om man är övertygad om att löntagarfonder leder till socialism, kan man då om man är LO-medlem lämna organisationen? Enligt LO:s normalstadgar från 1977 står det att fackföreningens principiella inställning till utträde är att en sådan rätt saknas. Samma gäller om man är LO-medlem och automatiskt blir kollektivansluten till det socialdemokratiska partiet. I Sverige är den positiva föreningsrätten, rätten att tillhöra en förening, skyddad i lag, men när det gäller att gå ur (utträda) utan att gå med i någon annan fackförening, så finns det märkligt nog inget domstolsprejudikat för det.

För en tid sedan avgjordes i Högsta domstolen ett fall där några medlemmar i kommunalarbetsförbundet nekats att gå ur förbundet och där arbetsgivaren fortsatte att göra avdrag på lönen för de fackliga avgifterna. Medlemmarna gick till domstol för att efter fem år slippa sitt medlemskap. Läser man FN:S deklaration om de mänskliga rättigheterna står det att ingen får tvingas att tillhöra en sammanslutning. Läser man Europakonventionen uttalas att föreningsfriheten också omfattar rätten att stå utanför en fackförening.

De flesta tycker säkert att det är en självklar rättighet om man vill vara med eller ej i en förening. Vill man ej skall man naturligtvis få lämna den. I Sverige är den enskilde underordnad kollektivet, kollektivet har en slags äganderätt över den enskilde. Sverige går mer och mer åt korporatismen eller skall vi kalla det socialismen. Nästa gång Ingvar Carlsson pratar om frihet så kan han berättat att friheten att gå ur en organisation tillhör de mänskliga rättigheterna.

Dietmar Kröhnert

I vårt svenska samhälle - som i andra primitiva kulturer - inbillar sig våra politiska trollkarlar att de kan fördriva kriser och arbetslöshet med hjälp av besvärjelser. Utan att förtrötta upprepar de sin trollformel om ökad sysselsättning. Medan arbetslösheten - den verkliga, inte den officiellt redovisade - hela tiden växer.

Mycket kan åstadkommas med besvärjelser. Men inte riktiga jobb. Riktiga jobb kan endast skapas av den lilla minoritet av medborgare som av högre makter utrustats med specialbegåvningen att kunna starta, driva och utveckla företag.

Våra trollkarlar har länge inbillat sig att de ostraffat kan plundra (medelst skatter och avgifter) och förtrycka (medelst otaliga statliga regleringar) företagarmajoriteten. Ett ödesdigert misstag. Straffet har kommit. Allt fler plundrade och misshandlade företagarmänniskor har förlorat lusten att utnyttja sin begåvning. Än värre. De bästa och skickligaste lämnar i dag i en allt stridare ström vårt land. Senast var det Rausingarna med sitt företag Tetra Pak - vårt lands största och mest välskötta familjeföretag. Och rader av våra mest omistliga företag, stora som små, förbereder sedan årtal systematiskt liknande utflyttningar. Inga lagar i världen kommer att kunna hindra dem.

Länder som Irland, Singapore och Hong Kong har genom att erbjuda ekonomisk frihet utan plundring och förtryck kunnat locka till sig tusentals och åter tusentals utländska företag. En ekonomisk politik som skapat en enorm expansion i dessa stater.

Sveriges politiske Översteprästs Okof Palme, har nyligen (Arbetet 11 aug) förklarat sig önska att både företag och ägare ska stanna i Sverige. Dock utan att avslöja huru detta ska ske.

Man undrar om receptet är det gamla vanliga. Fler lagar och fler förbud. Mer förtryck och mer plundring.

Sven Rydenfelt

ingen var registrerad för brott, och två grupper där endera var registrerad för brott.

Av siffrorna framgår klart att brottslighet hos den biologiske fadern ökar risken för brottslighet hos sönerna, trots att de aldrig träffats eller levt tillsammans. Brottslighet hos adoptivfadern ökade inte alls lika kraftigt brottsfrekvensen hos sönerna.

Det finns en hake med den danska undersökningen. Och det är att den inte tar hänsyn till alkoholens inverkan. Brotts begås ofta under inverkan av alkohol, och det skulle ju kunna tänkas att det snarare är anlaget för alkoholmissbruk än anlaget för brottslighet som har förts vidare:

En svensk undersökning utförd av Michael

Bohman har tagit hänsyn även till detta. Den bygger på samtliga adopterade barn i Stockholm födda 1930-1949. Det rörde sig om sammanlagt 862 adopterade män. 39 återfanns i enbart brottsregistret, medan 64 återfanns i såväl brottsregistret som nykterhetsnämndens register över alkoholmissbrukare. Undersökningen gjorde en statistisk analys av vilka faktorer som påverkade brottsbenägenheten och kom fram till att 60% av skillnaderna berodde på biologiska faktorer, 20% på miljön och 20% på samspel mellan arv och miljö.

Det skall dock understrykas att det bara är en fjärdedel av brottsligheten som kan "förklaras" på någondera sättet. Det är alltså inget förutbestämt att kriminella biologiska

föräldrar får kriminella barn, men det finns ett statistiskt mätbart samband.

Marianne Rasmuson avslutar sin rapport med följande ord: "I dagens samhälle är det ingen fara för att miljöns och det sociala arvets utomordentliga betydelse för brottsligheten skall glömmas bort. Betonningen av biologiska och genetiska faktorer i denna översikt förringar inte miljöns inverkan. Vad man bör eftersträva är att alla vittnebsörd som finns tillgängliga rörande orsakerna till brottslighet verkligen beaktas och sammanvägs, så att olika hypoteser kan bedömas, inte utifrån sin ideologiska gångbarhet utan efter sin vetenskapliga sannolikhet."

Palmes kompisar i KGB

Georgij Arbatov och Michail Millstein har varit inkopplade i den s k Palme-kommissionen. De betraktas uppenbarligen med ett mycket speciellt intresse av Olof Palme. Det framgår inte minst av den s k Ferm-affären. Palme försökte använda sig av Arbatov och Millstein som kanal till de sovjetiska ledarna istället för de officiella diplomatiska kanalerna.

Vilka är nu Arbatov och Millstein? Vilka möjligheter har de att påverka sovjetisk politik och spela rollen av "förbindelselänk" mellan Sverige och Sovjet?

Bägge personerna dyker upp i persongalleriet i John Barrons nya bok "KGB idag" som i dagarna kommer ut på Contra förlag. De uppgifter som ges i boken är inte smickrande för Palmes sovjetiska kompisar.

Georgij Arbatov är chef för USA- och Kanada-institutet i USA. En ren frontorganisation åt KGB enligt John Barron, som är en av Västs främsta experter på den sovjetiska hemliga polisen.

Barron skriver: "USA- och Kanada-institutet ger förklädda sovjetiska företrädare tillträde till betydligt högre nivåer i det amerikanska samhället än Världsfredsrådet (en annan frontorganisation som beskrivs utförligt i Barrons bok). Utåt är det en akademisk institutier under Sovjetiska vetenskapsakademien, men i själva verket är det en front för Internationella avdelningen vid kommunistpartiets centralkommitté och KGB. Dess snabbtänkte chef Georgij Arbatov var sedan länge nära allierad med Andropov. Han är knubbig med melankoliskt ansikte och sorgsna hundögon. Arbatov har under senare år regelbundet rest till USA, där han fraterniserar med framstående politiker och framför sovjetiska åsikter på de nationella TV-kanalerna.

"Gott och väl hälften av Institutets personal är nu KGB-officerare och dess vice VD, KGB-översten Radomir Bogdanov, kallas bland kontorspersonalen privat för "akade-

mikern med epåletter". Sedan en underhuggare skrev en doktorsavhandling åt honom blev överste Bogdanov doktor Bogdanov, och för att ytterligare förbättra sin akademiska status lät Institutet honom framträda som medförfattare till två böcker skrivna av andra. Galina Orionova som flydde från Institutet till England 1979 erinrar sig överste/doktor Bogdanov på detta sätt: "Han var en suput, en kvinnojägare och en över-sittare", säger hon. "Det var sedan han kom till institutet som personalen sattes under förnyat tryck för att lämna informationer om utländska besökare."

Detta om Arbatovs närmaste medarbetare inom USA- och Kanada-institutet.

Bogdanov och Arbatov tillhör de personer som har den sovjetiska ledningens uppdrag att resa utomlands och sälja Sovjets åsikter. Det kan röra inställningen till kapprustningen, en kärnvapenfri zon i Norden, förhandlingarna om rustningsbegränsningar osv.

Georgij Arbatov har spelat en betydelsefull roll för att "sälja" den sovjetiskinspirerade "frysningrörelsen" i USA. "Frysningrörelsen" har krävt en "frysning" av stormakternas kärnvapenarsenaler på nuvarande nivå — så att Sovjet skall kunna behålla det försprång man skaffat sig under senare år. John Barron berättar om hur Arbatov uppträdde vid den nybildade Internationella läkarorganisationen mot kärnvapenkrig den 20 mars 1981. Mötet ägde rum i den amerikanska delstaten Virginia och hade en sovjetisk delegation som bestod av bl a Brezjnevs personlige läkare Evgennij Tjazov. Men delegationsledaren var inte alls läkare. Det var Georgij Arbatov, en av hjärnorna bakom Sovjets kampanjer för "aktiva åtgärder", dvs att genom egna agenter försöka påverka västerländsk politik. Ofta genom att sprida förfälskningar, ofta genom att låta betrodda journalister få tillgång till material som vinklats av Sovjet, material som kan vara sant eller lögnaktigt, men kanske allra helst en halvsanning.

Vid konferensen 1981 hävdade Arbatov att det kalla kriget helt var USA:s fel. Amerika började det genom att släppa atombomben över Hiroshima. Sovjet har alltid uppfattat den lika mycket riktad mot dem själva som mot Japan enligt Arbatov. USA kommer inte att bättra på sin säkerhet genom nya vapen. Tvärtom behöver pengarna satsas på de behövande i USA, de som svälter och inte har tillräckligt med mat (!)

Internationella läkarorganisationen mot kärnvapenkrig ordnade en andra kongress i Cambridge i England i april 1982. Dit kom bl a delegationer från Bulgarien, Tjeckoslovakien, Ungern, Polen och Sovjet. Nu hade Arbatov ersatts av Michail Millstein, som vid konferensen uppgav sig vara "forskare" vid USA- och Kanada-institutet i Moskva. I själva verket är Millstein general i GRU, Sovjets militära underrättelsetjänst.

Arbatov spelar alltså en aktiv roll i de sovjetiska ansträngningarna att genom att bygga upp "freds"rörelsen påverka Västs politik, så att den blir fördelaktig från sovjetiska utgångspunkter. Han är direkt kopplad till Internationella avdelningen vid Centralkommittén och chef för en KGB-styrd frontorganisation.

En sådan person räknas alltså till Olof Palmes "kompisar". Vi vet sedan tidigare att Olof Palme medverkat i en bok som sammanställts av den avslöjade norske KGB-agenten Arne Treholt (Atomvapen och osikkerhetspolitik, Tiden Norsk Forlag 1980). Att den boken var ett inslag i de sovjetiska ansträngningarna att utnyttja blåögda idealister för att främja Sovjets intressen genom "freds"rörelsen framstår som klart.

Palme har anledning att välja sina vänner med större omsorg.

John Barron: KGB idag 413 laddade sidor om Sovjets underrättelsetjänst

John Barrons *KGB — Sovjets hemliga agenter* var den allra första boken som kom ut på Contra förlag. Den är slut sedan många år. Nu kan vi glädja alla Contra-vänner med att John Barron skrivit en ny bok om KGB, med rykande färsk uppgifter om den sovjetiska underrättelsetjänstens verksamhet. Boken tar nästan enbart upp sådant som inträffat under de senaste åren — efter utgivningen av Barrons förra bok. Det är laddad läsning som bl a bygger på intervjuer med avhopade och avslöjade KGB-agenter.

Boken är inbunden och på hela 413 sidor. Årets mest spännande — och skrämmande — läsning. Beställ boken idag från Contra, Box 6082, 102 32 Stockholm. (Telefon 08-54 95 52). Pris 125,- plus porto.

SVERIGE-NYTT

Contras notisavdelning innehåller sammanfattningar och kommentarer till händelser i världen. De källor som refereras är inte direkt citerade, utan texten är Contras sammanfattningar av originalkällan, för såvitt inte annat markerats med citationstecken.

Fick sparken sedan yrkesinspektionen grep in

En kvinnlig anställd fick sparken sedan yrkesinspektionen grep in och granskade företaget Ytmetall i Sölvesborg. Företaget som bara hade en kvinnlig anställd ålades att bygga ett separat personal- och omklädningsrum åt bara henne.

Det var vid en inspektion 1978 som yrkesinspektionen slog till. Man pekade på brister i personalrummet. Det saknades två klädskåp och en toalettdörr gick åt fel håll. Dessutom framfördes klagomål på ventilationen.

Idag är alla kraven tillgodosedda, utom att man avstått från att hänga om toalettdörren. Yrkesinspektionen har numera accepterat att den hänger åt "fel" håll. Och problemet med den kvinnliga anställda som saknade eget omklädningsrum har ju lösts på ett sätt som borde få varje sanna byråkrats hjärta att dunka av stolthet.

Men det räckte inte att yrkesinspektionen fick som den ville. Man har lämnat över ärendet till åklagaren. Yrkesinspektionen har begärt 30.000 kronor i vite för att ventilationen inte åtgärdades inom tio dagar från påpekandet (som alltså gjordes 1978!) Inför tingsrätten förklarade inspektionens egen handläggare att ett halvår nog hade varit en rimlig tid för att åtgärda en sådan sak. Men sedan var det ju toalettdörren och att ett av klädskåpen stod 40 cm för nära duschen. Numera har det problemet lösts genom att draperiet till duschen flyttats 40 cm. (Sölvesborgs-Tidningen)

Byråkratmat

Det var inte länge sedan vi av Socialstyrelsen fick veta att vi borde äta mellan 6 och 8 skivor bröd om dagen. Byråkraternas omsorg om våra matvanor har inte förminskats sedan dess. Inom den statliga utredningshierarkin finns något som heter "1983 års livsmedelskommittés expertgrupp för kost- och hälsofrågor". Den har avgett en rapport med nummer DsJo 1984:9, där det konstateras att svenskarna bör ändra sina kostvanor. För att bättre anpassa livsmedelskonsumtionen till behoven har kommittén inkluderat elva sidor matrecept i sitt betänkande. Märkligt nog har betänkandet inte blivit summa försäljningssuccé som de kokböcker marknaden svämmas över av. För den som vill äta äkta byråkratmat återger

Contra här ett av recepten:

Filmjölsfromage

Det här behövs:

5 blad gelatin, 2 äggulor, 3 msk socker, 2 tsk vanillinsocker, 5 dl filmjolk, standard, ej lätt, 2 äggvitor.

Gör så här:

Blötlägg gelatinbladen i kallt vatten i en liten kastrull. Vispa äggulor och socker så det blir pösigt, rör ner vanillinsocker och filmjolk. Krama vattnet ur gelatinbladen och smält dem på svag värme. Låt svalna lite och häll sedan i en tunn stråle under omrörning i filmjölsblandningen. Ställ kallt. Vispa äggvitorna till mycket hårt skum och vänd ner dem i filmjölsblandningen när den börjat stelna lite. Häll upp i en skål eller en rund kakform med hål i mitten. Ställ kallt i kylskåpet i minst tre timmar.

Fromagen kan med fördel göras dagen innan den skall serveras. Vid serveringen kan man antingen stjäla upp fromagen eller servera den direkt ur en skål. Garnera med färska bär.

Tidsåtgång: 25 minuter plus tiden i kylan.

Offentliga sektorn struntar i konsumenterna

Privata företag satsar varje år stora belopp på att göra marknadsundersökningar. För att ta rätt på vad folk vill ha, och hur de vill ha det. För att göra bättre produkter och sälja dem på rätt sätt.

Men trots de resurser som satsas på marknadsundersökningar finns det på den privata sektorn en ännu viktigare informationskälla för företagets beslut — finns det

några kunder eller inte? Går det att sälja produkterna på marknaden?

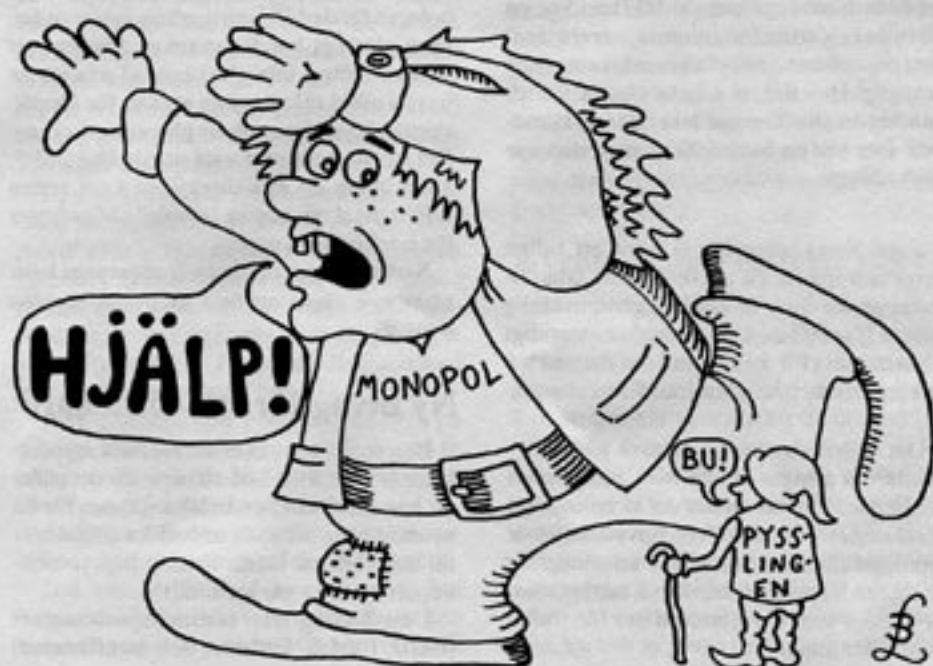
På den offentliga sidan ser det annorlunda ut. Där utsätts aldrig produkterna (de offentliga tjänsterna) för marknads hårda prövning. Alltså borde det vara rimligt att just den offentliga sektorn satsade mer än den privata på marknadsundersökningar. Men så är inte fallet, enligt vad tidningen *Dagens Industri* kan berätta. Bara sex procent av marknadsundersökningskostnaderna satsas av den offentliga sektorn. Sjukvården i Stockholms landsting kostar varje år 10 miljarder kronor. För att undersöka vad folk vill ha satsar man varje år 50.000 kronor. Arbetsmarknadsstyrelsen som varje år gör av med 20 miljarder kronor gör inga marknadsundersökningar alls.

Konsumentverket tror inte att man kan få ut någon vettig information ur marknadsundersökningar! Och barnomsorgen i Stockholm (som kostar 1,1 miljard om året) har visserligen skissat på en enkät till föräldrarna, men uppger sig sakna personal att ta hand om svaren. Socialförvaltningen i Stockholms stad, dit barnomsorgen hör, har 60.000 anställda.

Inga smörgåsar

Facket (Kommunalarbetarförbundet) förbjuder eleverna i Hofors att bre smör på sina egna smörgåsar. Elevrådet vid Petroskolan har begärt att eleverna skall få bre smör på sina smörgåsar själva. "En del vill ju ha mycket smör och andra lite," berättar elevrådets ordförande Malin Bergström. Personalen har inte heller något att invända. "Vi har fullt upp att göra ändå," säger Elvy Hårström som basar för de fem personer som varje dag skall bre smör på 1.300 smörgåsar.

I det socialdemokratiskt styrda Hofors



vågar man dock inte fatta några beslut utan att fråga facket. I MBL-förhandlingar med Kommunalarbetarförbundets ombudsmän sade dessa nej. Och därvid blir det. Eleverna får inte bre smör på smörgåsarna.

(Gefle Dagblad)

Tullverk med resurser

När ett rederi ville öppna en färjelinje Södertälje-Kalmar-Västyskland avstyrkte tullverket. Verket hade inte resurser att anställa de tre eller fyra tullare som skulle behövas (på fartygen rörde det sig om flera hundra nyanställda).

För den som granskar vad tullen sysslar med är det dock uppenbart att resurserna är alldeles för stora. För varje liten affär med utlandet skall företagen fylla i långa och krångliga blanketter, som sedan behandlas av tullen. Till vad nytta kan man fråga sig — tullarna är avskaffade för handel med större delen av Europa, som svarar för nära 70% av vår handel. Men blanketter skall fyllas i också för tullfria varor och när det gäller tullfria länder.

I februari fick vi också veta att tullen hade resurser att (olagligt) kontrollera 16.000 utlandsresenärer.

Följande lilla berättelse ur levande livet kan ge ytterligare perspektiv på vad tullverkets byråkrater fördriver sina dagar med. En man som nyligen flyttat tillbaka till Sverige efter några år i Norge stoppades av tullen i Lilljans-skogen i Stockholm. Det var tullen — inte polisen — som hade kontrollörer ute och stoppade alla utlandsregistrerade bilar, för att kontrollera att de inte var insmugglade. I anslutning till Finlandsfärjornas ankomst och avgång passerar nog en hel del utländska bilar genom Lilljans-skogen, men de är ju då antingen på väg ut ur landet eller har befunnit sig här en halvtimme eller så. Vår vän hade dock ett annat ärende med sin norskregistrerade bil, han var på till tullen i Värtan för att omregistrera den! Den proceduren var också anmärkningsvärt krånglig. Han fick bl a betala extra för att han tog in en i Sverige inte "känd" bilmodell. Det var en Saab 900 — men den var köpt i Norge.

Från Norrköping får vi höra att tullen sitter och spanar på ankommande utlandspassagerare genom en halvgenomsiktig spegel. Tre tullare kan tjänstgöra samtidigt i Norrköping för att ta hand om dagens två ankommande SAS-plan från Köpenhamn.

Om tullen tänkte det minsta på skattebetalarnas pengar skulle man naturligtvis omgående lägga ner en stor del av sin onödiga verksamhet. Om det över huvud taget är meningsfullt att kontrollera bilmuggling skulle den kontrollen naturligtvis bättre skötas av polisen som har personal ute för trafikkontroller ändå.

Ekonomisk brottslighet

Den ekonomiska brottsligheten är ju omtalad, och vi skall här ge ett praktiskt exempel på vad ekonomisk "brottslighet" kan bestå av. Dåvarande VD för ett börsnoterat skogsföretag överförde medel från ett utländskt bankkonto till ett annat. Pengarna var redovisade på vederbörligt sätt och de befann sig med all rätt utomlands. Överföringen gjordes för att uppfylla den nyligen avlidne faderns vilja. Men i Sverige är det så att man skall ha Riksbankens tillstånd för att överföra pengar även mellan konton i utlandet. Och det hade inte "brottslingen". Rätten utdömde 80 dagsböter à 200:-, dvs. 16.000 kronor, vilket var ungefär 10% av det överförda beloppet.

Pensionärernas pengar

Staten håller för närvarande på att lura av pensionärerna sparpengarna för att betala budgetunderskottet. Det går till på följande sätt. Riksbanken utfärdar regler om placeringsplikt för försäkringsbolagen och AP-fonderna. Försäkringsbolagen tvingas placera 70 procent av årets tillskott i stats- och bostadsobligationer. Men dessa ges ut till räntor som ligger flera procent under marknadsräntan. När staten vänder sig till allmänheten eller industrin för att låna måste man konkurrera med hederliga medel, då ligger räntan på cirka 13 procent. När det gäller försäkringsbolagen och AP-fonden, där man kan tvinga till köp sänker staten räntan till 11 procent.

För att lösa problemet har försäkringsbolagen, förutom protester mot Riksbanken och politikerna, köpt upp gamla statsobligationer som finns på marknaden. Eftersom de har lägre räntor kan de köpas till underkurser. Nettoeffekten blir att försäkringsbolagen får de 13% som marknaden erbjuder. Men plötsligt har Riksbanken bestämt att sådana affärer inte godkänns. Trots att de hittills alltid räknats som ett sätt för försäkringsbolagen att uppfylla placeringskraven. Det största pensionsförsäkringsbolaget, SPP, hade innan de nya direktiven kom redan träffat avtal om köp av "gamla" obligationer för 6 miljarder kronor!

Kontentan av det hela är att staten letar efter nya vägar att lura av pensionärerna pengar.

Ny utväg för stövelslickare

Den som inte tycker att svenska myndigheter är tillräckligt underdåniga när det gäller att handskas med utländska spioner får en ny möjlighet att vara utländska diktatorer till lags, om ett färskt förslag från justitiedepartementet går igenom.

I ett förslag från justitiedepartementet (DsJU 1984:6, Folk rätt och straffansvar)

föreslås nämligen att det skall krävas regeringens medgivande för att väcka åtal mot en utlänning som under tjänsteutövning för främmande stat begått brott. Det öppnas alltså nya möjligheter för alla upptänkliga tvivelaktiga politiska påtryckningar. Och det försvarar mot utländskt spioneri som ligger i en någorlunda självständig förvaltningsapparats möjligheter att ingripa försvagas.

Till saken hör att förslaget utarbetats med anledning av ubåten U-137:s grundstötning i Gäsefjärden. Då beslut riksåklagaren snabbt att inte åtala besättningen, ett beslut som fick erfarna jurister att tappa hakan i förvåning. Senare har någorlunda stor samstämmighet nåtts kring synpunkten att riksåklagarens beslut var felaktigt. Ett riktigt beslut skulle alltså ha medfört åtal för spioneri för åtminstone de högsta officerarna på U-137. Och risken för att något sådant skall behöva ske i framtiden vill regeringen uppenbarligen inte ta. Den vill skapa en utväg för att låta spionerna löpa utan att utkräva något ansvar.

Båtskatten

Någon båtskatt skall det ju inte bli, lovar de socialdemokratiska politiker som istället inför en båtregistreringsavgift. En avgift som skall täcka kostnaderna för att registrera alla (större, till att börja med) fritidsbåtar. Syftet med registreringen är att ge skattmasen ett sätt att kontrollera att folk inte gömmer undan svarta pengar i lyxbåtar. Och att man inte fuskar med förmögenhetsdeklarationen. (Det prov man gjort genom att kontrollera en av Sveriges lyxbåtstillverkare (Pelle Pettersson) hela kundregister visade entydigt att det inte fanns något att hämta — inte ett enda fall av skattefusk hittades bland Pelle Petterssons kunder).

I Norge har man haft en båtskatt sedan 1978. Det är inte någon avgift, utan en riktig skatt. Syftet är att dra in pengar till statskassan. När tiden för betalning av 1984 års båtskatt gick ut hade 600.000 norska kronor influtit till statskassan. Det kostade 650.000 kronor att administrera skatten.

Enligt statssekreterare Einvind K. Reiten i norska finansdepartementet finns det inga andra skäl än att ge staten skatteintäkter bakom den norska båtskatten.

(Fremskritt, Oslo)

Beskyddande skatter

Industridepartementet har gett ut en skrift som vänder sig till företag som kan tänkas investera i Sverige. Broschyren är på engelska, men i svensk översättning låter ett avsnitt enligt följande:

(Skatte)systemet har ändrats för att sänka marginalskatten — summan av statlig och kommunal inkomstskatt — till ungefär 50% för flertalet skattebetalare. Detta skapar bättre vilja att utföra mer arbete... Personer med högre inkomster skyddas emellertid av ett 80-procentigt tak för marginalskatten."

UTLANDS-NYTT

Uran från Afghanistan

Sovjet har börjat utvinna uran i bergen nära Kabul, detta enligt Mir Zaman Mohmand, som tidigare var chefsingenjör vid Afghanistans geologiska undersökning. Mohmand flydde till Pakistan i januari i år. Mohmand berättar att man upptäckte uran i bergen norr om Kabul i november förra året, och att upptäckten ledde till att alla afghaner i området kördes iväg.

Enligt andra uppgifter skall uranbrytning pågå på ytterligare två ställen i Afghanistan, dels i Kandahar-provinsen (Khakriz-området), dels söder om Herat. I bägge områdena är afghaner portförbjudna.

Kopparbrytning har också startats av Sovjet i Afghanistan, och flera andra mineraltillgångar exploateras också av ockupationsmakten. Ryssarna är väl förtrodda med Afghanistans mineraltillgångar, eftersom de har skött om mineralprospekteringen i landet sedan början av 1960-talet.

Man bygger nu ut väg-, järnvägs- och kraftnätet för att ta hand om mineralutvinningen. Och redan nu importerar Sovjet 2,4 miljarder kubikmeter naturgas per år (av Afghanistans totala utvinning på 2,5 miljarder). Priset fastställs av Sovjet, och mineralutvinningen blir på detta sätt en metod att få betalt för de "tjänster" som Sovjet gör i Afghanistan.

Apartheids historia

Vem var det som låg bakom införandet av apartheid i Sydafrika? Det sydafrikanska kommunistpartiet får ta på sig en inte obetydlig del av ansvaret. Så här sade professor Leonard P. Liggio på det norska Framskrittspartiets ungdomsförbunds kongress:

"Låt oss se på apartheids historia. Vem var det som införde apartheidlagstiftning i Sydafrika? Apartheidlagstiftningen infördes på 1920-talet. Och den infördes av en koalitionsregering mellan nationalisterna och arbetarpartiet. Kommunistpartiet spelade då en ledande roll inom arbetarpartiet i Sydafrika. Det var faktiskt det sydafrikanska kommunistpartiet som införde apartheid. Ingen brukar gå tillbaka till den första lagstiftningen från 1920-talet för att se vem som låg bakom. Men de som låg bakom var kommunisterna, eftersom de ledde fackföreningarna. Exempelvis de vita gruvarbetarnas fackförbund, som inte ville ha konkurrens från svarta gruvarbetare. Därför var det kommunisterna som gick i spetsen för att införa rasåtskillnad i Sydafrika."

Sydafrikas svarta vill ha företagen kvar

I USA diskuteras för närvarande frågan om ett stopp för amerikanska investeringar i Sydafrika. Eftersom man i USA, i motsats till i Sverige, faktiskt bryr sig om de svartas situation i Sydafrika, och också tar hänsyn till deras åsikter, har amerikanska utrikesdepartementet beställt en opinionsundersökning bland svarta arbetare i Sydafrika. Den har utförts av Sydafrikas motsvarighet till SIFO, Lawrence Schlemmer, och visar att tre fjärdedelar av de svarta arbetarna vill ha fortsatta investeringar. Åsikten är naturlig — det är ju i framgångsrika företag som de svarta har möjlighet att avancera. "Snikna utländska kapitalister" bryr sig naturligtvis inte om ifall de anställda är svarta eller vita, bara de arbetar duktigt. Det är bara statliga byråkrater som kan försvara en så missriktad politik som apartheid.

(The Economist, London)

Miljöns räddning

Bytet från koleldade kraftverk till kärnkraftverk har enligt mätningar i Bajern minskat svavelutsläppen med cirka 80 procent under perioden 1976-1983. Kärnkraftverken blir kanske vår bästa allierade i kampen mot den botande skogsdöden.

(Illustrerad Vetenskap, Malmö)

Bulgariska mord

För två år sedan försvann en bulgarisk exilpolitiker som hette Ilieff i Århus i Danmark. Han försvann samtidigt som det låg ett bulgariskt fraktfartyg i Århus hamn. Försvinnandet klarades aldrig ut av den danska polisen. En månad efter försvinnandet rapporterade bulgarisk TV att Ilieff dömts till 15 års fängelse i Bulgarien. Han avled senare i fängelset. Det har inte gått att klarlägga dödsorsaken.

Den 13 december 1983 begick den bulgariske exilpolitikern Krasimir Pejev "själv-mord" i Paris. Han hittades hängd i sin egen lägenhet. Kvällen innan hade Pejev talat i telefon med flera vänner i Wien och diskuterat sina framtidsplaner, utan att på något sätt antyda något onormalt. Bulgarerna i exil misstänker mord i fallet Pejev.

Parlymordet den 7 september 1978 på Georgi Markov på öppen gata i London är välkänt, liksom ett liknande (misslyckat) försök ungefär samtidigt i Paris.

Bevisen om bulgarisk inblandning i mordförsöket på påven är också övervuldigande.

Det var därför med stor oro som den bulgariska kolonin i Wien noterade att den bulgariske inrikesministern avlade ett officiellt

besök i december 1983. Det var första gången en bulgarisk inrikesminister visade sig utanför Östblocket. Flera bulgarer hotades innan besöket med att "den bulgariska säkerhetstjänstens långa arm kan tillintetgöra fienden överallt i världen."

(Danizdat, Köpenhamn)

Skuldskris med hopp

För inte så länge sedan diskuterades den hopplösa situationen för vissa hårt skuldsatta länder i Latinamerika. Särskilt Mexiko, Brasilien och Argentina. Dessa länder har tvingats till en drastisk nedskärning av levnadsstandarden. Men den nedskärningen verkar nu ge resultat som bådar gott på längre sikt.

Mexiko får i år ett överskott i handelsbalansen på 13 miljarder dollar (1981 hade man ett underskott på över 4 miljarder). Det räcker för att ordna med rimliga avbetalningsplaner på de 90 miljarder dollar landet har i utländska skulder.

I Brasilien har överskottet på bara 1,2 miljarder dollar 1981 ökat till 11 miljarder i år. Det verkar som om de latinamerikanska länderna nu visar upp de positiva resultat som skall övertyga kreditgivarna i Väst att de är kreditvärdiga, och att avbetalningstiderna kan förlängas. Skuldskrisen håller på att desarmeras.

(The Economist, London)

Flyktingströmmen minskar

Flyktingströmmen från Indokina minskar. Men främst beroende på att riskerna för båtfolket är mycket stora. Alltför försöker komma ut den officiella vägen. En halv miljon vietnameser har ansökt om att få flytta till USA! Och då accepteras inga ansökningar från de som tidigare varit anställda av amerikanerna, och personer som dömts till "omskolning" efter det kommunistiska maktövertagandet. Sammanlagt har 2 miljoner vietnameser hittills lyckats ta sig ur det kommunistiska fångelset. Men många fler miljoner skulle vilja komma undan. Säkreste sättet idag tycks vara mutor. Emigrationsmyndigheterna i Vietnam är — som i alla kommunistiska stater — synnerligen korrumperade.

Avreglering i luften

Avregleringen av de amerikanska flygbolagen har, som vi tidigare kunnat berätta i Contra, gjort underverk. Ytterligare några betydande siffror på vad marknadskrafterna kan uträtta när byråkratins döda hand inte lägger sig över företagen:

Mellan 1978 och 1983 ökade produktiviteten med 24%. Antalet anställda var nästan oförändrat — en minskning från 329.300 till 328.600, men antalet passagerarkilometer ökade från 363 miljarder till 450 miljarder. Men på kostnadssidan betydde det ännu mer. En helt ny grupp flygbolag har nämligen

växt fram som säljer billigare flygbiljetter eftersom de lyckats hålla sig utanför de förlamande fackföreningarnas grepp.

Flygbolagen är mycket känsliga för påtryckningar i form av strejker, eftersom de har så stora kapitalkostnader, som är oförändrade även om planen står stilla på marken. Fackföreningarna har genom detta — och avsaknaden av konkurrens — kunnat driva fram orimliga löner. De nya bolagen betalar mer rimligt. Genomsnittslönen i de stora bolagen var 1983 42.000 \$ (357.000 kronor), medan de nya bolagen nöjde sig med ett snitt på 22.000 \$ (187.000 kronor). För piloter ligger lönerna betydligt högre — genomsnittslönerna inkluderar både flygvärdinnor, markvärdinnor, kontors- och städpersonal. En kapten vid TWA har ungefär 104.000 \$ (884.000 kronor) i lön, medan hans kollega i nystartade People Express får nöja sig med 30.000 \$ (255.000 kronor).

Fackföreningarna har nu börjat inse vad klockan är slagen och i ett märkligt kollektivavtal har man nu accepterat lönesättning på två nivåer. De tidigare anställda skall visserligen få behålla sina löner, men nyanställda skall få 50% lägre löner! Sådana avtal har nu träffats av bl a American Airlines, United Airlines, Northwest Orient Airlines och Delta Airlines.

De gamla företagen har låtit regleringarna skydda dem mot kunderna, och detta har utnyttjats av de anställda. När konkurrensen släpps fri måste de gamla företagen tänka om om de skall överleva. Och omtänkande krävs även av facket. När det nu sker finns det förutsättningar att de vacklande jättarna skall återvinna sin hälsa. Till flygresenärernas fromma.

Kvinnohandel

Det uppges att mellan 300 och 400 estniska kvinnor nyligen getts tillstånd att gifta sig med västerlänningar, främst finnar och svenskar. Estniskorna har också fått tillstånd att lämna landet. Eftersom utvandringsreglerna är drakoniska i Sovjet förväns många av den generositet som visas de estniska kvinnorna. Man menar att det måste ligga en hund begraven. Den ena hypotesen är att man medvetet släpper ut nationalistiskt orienterade estniska kvinnor, som skulle kunna bli mödrar till nästa generation oppositionella, och ser till att deras plats fylls av invandrade ryskor. Det torde också vara vanligt med korruption i samband med giftermålen. För tiotusen kronor går det att muta partifunktionärer att bevilja tillstånd. Anmärkningsvärt många av äktenskapen slutar också med skilsmässa inom några månader. För att få pengar till mutorna prostituerar sig många av kvinnorna. Det är en verksamhet som de fortsätter med när de kommer till Sverige eller Finland.

Ny fredsoffensiv

Vi kan förvänta oss en ny våg av aktioner för en kärnvapenfri zon i Norden. Det har

Flyktingar från Öst

	1980	1981	1982	1983
Flykt genom spärranläggningarna	424	298	283	228
Flykt på annat sätt	3.988	4.161	2.565	2.487
Officiell utresa	8.775	11.093	9.113	8.856
Utresa efter tid i fängelse	874	1.371	1.425	1.127

Siffrorna avser flyktingar från Östtyskland till Västtyskland. I de höga siffrorna för officiellt tillåtna utresor ingår många pensionärer. Sedan länge tillåter Östtyskland förhållandevis fritt utresa för pensionärer. Dem vill man gärna flytta över ansvaret för till Västtyskland.

(Danizdat, Köpenhamn)

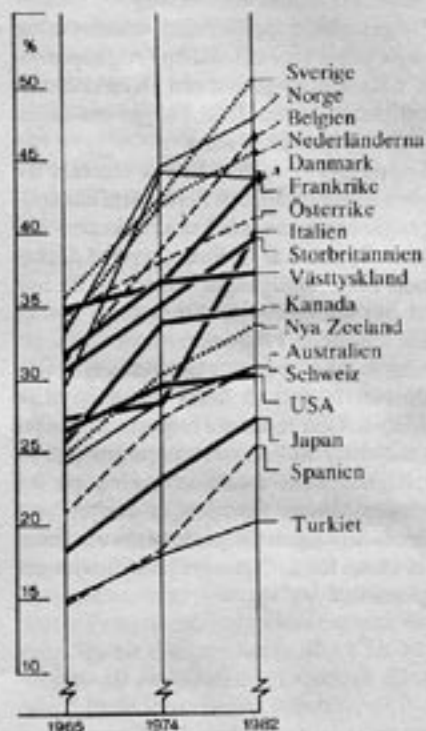
Moskva bestämt. En regional "fredskonferens" ordnas i Köpenhamn i slutet av november. Ett förmöte hölls i Oslo i början av augusti.

Genom att driva tanken på en kärnvapenfri zon vill Sovjet få Danmark och Norge att avstå från möjligheten att i krigstid tillåta stationeringen av kärnvapen från NATO på sina respektive områden. Därmed skulle bägge länderna — liksom Sverige — ligga öppna för sovjetiska angrepp med konventionella stridsmedel. Det är naturligtvis aldrig tal om att inkludera Kola-halvön, Leningrad-området, Baltikum eller ens Östersjön i den nordiska kärnvapenfria zonen. Där är det nämligen redan fullt med sovjetiska kärnvapen.

En av de ledande aktivisterna, norskan Wenche Soranger, besökte nyligen en kongress i Prag som hölls av den kommunistiska frontorganisationen Internationella demokratiska kvinnoförbundet. Moskvatidningen *Novaja Vremja* rapporterade från Prag att Soranger utlovat kongressen en "sammanmätning av vår entusiasm med er organisatoriska erfarenhet".

Skattetrycket

Industriländernas ekonomiska samarbetsorganisation OECD presenterar varje år en sammanställning över skatternas andel av bruttonationalprodukten i medlemsländerna. Den senaste sammanställningen presenteras i diagramform nedan. Diagrammet talar för sig själv.



En ryss i New York

Då och då händer det att vi tar upp filmer till recension i Contra. Det gäller då sådana filmer vars handling utspelar sig inom de politiska spänningsfält som Contra behandlar.

En sådan film är Paul Mazuskys senaste film, en komedi som på svenska fått titeln *En ryss i New York*. Filmen handlar om en sovjetisk cirkusmusiker som under en turné i USA hoppar av i New York.

I synnerhet filmens första hälft är mycket sevärd. Vi får möta en sympatisk saxofonist i ett grådaskigt Moskva, hans föräldrar och syskon, hans äldrige farfar som skrottar åt TV-skärmens militärparader och lögnar om gott skörderesultat, och hans älskarinna som han tvingas träffa i smyg i en väns lägenhet.

Vi får följa med honom i ändlösa köer (när han en kväll kommer hem med famnen full av toalettpapper är lyckan fullständig) och vid svartabörsköp av bensin på en bakgata.

Under tiden före den efterlängta resan står hela truppen under bevakning av KGB-män. Deras uppgift är att se till att ingen potentiell avhoppare kommer med. Dagen före avresan håller en av KGB-männen ett brandtal till den samlade truppen, där han varnar dem för att låta sig förföras av den "amerikanska dekadensen".

Kontrasten till den nordamerikanska smältdegeln av människor visar sig enorm. Med förundran betraktar människorna i truppen, där de sitter i bussen på väg till hotellet (lustigt nog heter bussbolaget Liberty), gigantiska reklamskyltar, ynglingar som dansar electric boogie, och det brokiga folkmyllret på New Yorks trottoarer.

Under en succéfyllt vecka uppträder cirkustruppen, hela tiden under sträng bevakning. Före avresan till flygplatsen får resenärerna tillstånd att besöka Bloomingdales stora varuhus under en halvtimme. Där, bland glittrande varumöbler, bestämmer sig vår saxofonist för att hoppa av. När de tillskyndande FBI-männen ställer frågan varför han vill hoppa av har han bara ett svar: Freedom.

Sedan förlorar sig filmen tyvärr en smula i en något tilltrasslad men stereotyp kärlekshistoria och tempot sjunker. Att erotikerna gick till på ungefär samma sätt i både USA och Sovjet det hade man nog på känn redan tidigare... Trots detta formar sig filmen,

även som helhet, till en hyllning till den fria världen och USA. Regissören gör för den skull inte det alltför lätt för sig; han undviker inte att beröra negativa företeelser i USA:s storstäder som arbetslöshet och brottslighet.

Men huvudtesen består: USA är landet dit människor från hela världen söker sig för att undgå förtryck och fattigdom.

Anders Fjällström

Enigma

Det finns ytterligare en aktuell film med ett underliggande politiskt budskap som berör relationerna mellan Öst och Väst. Det är filmen *Enigma*. Det är en klassisk och välgjord agent- och spionfilm. Spännande och försedd med en hel del poänger. Samtidigt ger den en miljö- och attitydbeskrivning som säger mycket om det kommunistiska systemet. Liksom att det även i det mest omänskliga system kan finnas enskilda individer som visar mänsklighet. Innan systemet avslöjat dem. Då försvinner de spårlost ur systemet.

Carl G. Holm



GAMLA SANNINGAR I NY OMGIVNING

*aforismer sammanställda och kommenterade
av Jan Collander*

Det är lyckosamt för oss att Naturen är så ofullkomlig; annars skulle vi ha alls ingen Konst. Konsten är vår besjälade protest, vårt galanta försök att lära Moder Natur hennes rätta plats.

(Oscar Wilde; om människans surt-sarven-om-rönnbären-situation, då våra enklaste och simpla, yttre naturliga krafter i muskler o d inte förslår tillräckligt gentemot Naturen eller våra hjordbröder, utan inre raffinerade själsliga tillgångar — även de emellertid givna av Naturen — utvecklas och driver vår lyxcivilisation och -kultur in i en allmer komplex levnadssituation, för vilken "pluralistisk", detta inskränkta modeord, inte täcker hela vår varelses liv)

Jorge Valls i Castros fängelse

Som ung filosofistudent vid universitetet i Havana var Jorge Manuel Valls Arango initiativtagare till bildandet av studentkåren vid universitetet. Han var aktiv motståndare till Batistas kupp i mars 1952 och dömdes därför till fängelse, en dom som senare blev upphävd. Sedan blev Jorge Valls för en kort tid lärare. Men så småningom engagerade han sig helt i kampen mot Batista-diktaturen — genom artiklar, dikter, skådespel och politiska tal. Valls blev snart en framstående talare och författare, och hans verk utgavs i Mexiko och Costa Rica.

Aldeles innan Batista-diktaturen störtades vid årsskiftet 1958-59 flyttade Valls i exil till Mexiko. Han kom tillbaka i slutet av januari 1959 för att fortsätta arbetet på att återinföra författningen från innan Batistas tid. Men efter att ha talat i anslutning till ett möte vid Kyrkornas världsråds kongress 1959 tvingas Valls gå under jorden för att fortsätta sitt arbete där. Den 8 maj 1964 arresterades han och är idag, som 50-åring, ännu i fängelse.

I december 1980 protesterade en grupp fångar vid Boniato-fängelset mot undernäring och isolering. Bland fångarna fanns Jorge Valls och man har anledning att anta att han stuckits med bajonett, även om man inte vet hur svårt skadat Valls blev. Valls tillhör de s k *plantados-fångarna*, som hela tiden konsekvent har vägrat att låta sig "omskolas". I slutet av 1960-talet fick dessa fångar erbjudande om bättre behandling om de accepterade att de var "kriminella". Då måste de sluta att bära sina gula fångdräkter (som betydde att de var politiska fångar) och istället använda de kriminellas blå fångdräkter. Som en följd av att de vägrade blev de inte bara fräntagna sina gula fångdräkter — de fick hädanefter inte annan klädsel än kalsongerna, eller också fick de gå helt nakna.

Joachim Bamrud

Jorge Valls släpptes efter tjugo år i fängelse, under försommaren 1984.



Hos den anti-sovjetiska guerillan i Angola

Jack Wheeler har besökt den antisovjetiska guerillan i Angola, Afghanistan och Nicaragua. Här kommer hans rapport från Angola. En fem veckors resa i Angolas djungel tillsammans med hängivna anti-kommunistiska soldater.

Klockan fyra på morgonen en oktoberdag förra året klev jag ombord på ett fyramotorigt turbopropplan utan registreringsbeteckningar på en flygplats i en huvudstad i det svarta Afrika. Planet skulle föra mig till hjärtat av rebellernas område i Angola, där jag skulle träffa den legendariske guerilla-ledaren Jonas Savimbi och ingående granska hans UNITA-styrkor, som har bekämpat Angolas härskare — först de portugisiska kolonialherrarna och nu den sovjetisktödda marxistiska regimen — sedan 1966. Det var början på ett nytt inslag i en världsomspännande granskning av de anti-sovjetiska rebellrörelserna i Tredje världen.

Jag kom just från några veckor hos mujaheddin i Afghanistan, där allt var informellt och spontant. Så jag blev överraskad när UNITA:s representant krävde att jag skulle fylla i en inreseanmälan innan vi kunde starta på vår väg till Angola. Blanketten i *tre exemplar* begärde bland annat min mors flicknamn. "Var här jag egentligen hamnat?" muttrade jag och fyllde i blanketten. Jag skulle många gånger under de kommande veckorna ställa samma fråga. Men jag skulle också bli övertygad om att Savimbi och UNITA är ett lysande exempel i guerillakrigets historia. Det som sker i Angola kan ha en del drag av operett i den afrikanska djungeln. Men i kampen mot Angolas regim — som sitter vid makten sedan 1975 — menar Savimbis män blodigt allvar. Mycket allvar och mycket blod.

Flygningen till rebellområdena i Angola tog flera timmar. Jag instruerades av mina värddar från UNITA att inte avslöja varifrån vi flög — bara att det var ett land i svarta Afrika — inte Sydafrika eller Namibia. När gryningen kom flög vi på normal höjd över tusentals kvadratkilometer i östra Angola, men de portugisiska piloterna var helt obekymrade för eventuella angrepp med robotar eller MiG-plan från regeringssidan. "Allt det här," berättade kaptenen och pekade

genom rutan på det gröna landskapet neranför. "kontrolleras av UNITA. Regeringen har helt enkelt ingen som helst närvaro där." Savimbis kungarrike.

Portugiserna som började kolonisera Afrika på 1400-talet kallade denna del av Angola för "Terras do Fim do Mundo" — Landet vid jordens ände. 1976 drog sig Savimbi och några få återstående delar av hans styrkor tillbaka till detta djungelområde, besegrade och krossade av den regim som installerats när portugiserna drog sig tillbaka. Nu kontrollerade Savimbi allt här — och mycket mer. Flera hade sagt att han var den intressantaste mannen i Afrika. Nu skulle jag själv ta rätt på det.

Jonas Savimbi

Jonas Malheiro Savimbi föddes den 3 augusti 1934 i Munango, en liten stad längs Benguela-järnvägen. En missionär beskrev

en gång Savimbis föräldrar med "en synnerligen blygsam, primitiv och hednisk bakgrund." Men båda var omvända till kristendomen, och Lote Savimbi, Jonas' pappa, blev stins i Munango och grundade stadens första protestantiska kyrka. Det irriterade stadens katolska präster, som såg till att Lote fick förflyttning till en annan station, där han grundade en ny protestantisk kyrka. Den proceduren upprepades flera gånger längs järnvägen mellan Munango och Benguela.

Lotes livslånga oberoende och motstånd mot förtryck var en läxa som den unge Jonas lärde sig ordentligt av, enligt vad han senare berättade för mig. Lote förde också en hängiven nationalism vidare till sonen. För Lote var den stora symbolen för frihet i världen Amerika. "Min far trodde alltid att en dag skulle svarta amerikaner komma och befria vårt land från den portugisiska kolonialismen," berättade Savimbi för mig. "Och jag har inte gett upp hoppet om att de en dag skall spela en roll när det gäller att befria oss från Sovjet."

1958 skickade kyrkan Savimbi till Lissabon för att studera medicin. Den hemliga portugisiska polisen försökte värva honom som



Välkommandet ordnades bland annat av 3 augusti-kören. Savimbis personliga hejklack.

informatör mot andra angolaner som motsatte sig det portugisiska styret i Angola. Savimbi vägrade och flydde till Schweiz. Vid den tiden, 1961, hade två angolanska befrielse-rörelser bildats — Agostinho Neto's MPLA (Movimento Popular de Libertação de Angola) och Holden Robertos UPA, senare FNLA (Frente Nacional de Libertação de Angola).

Savimbi reste i egen regi till ett seminarium om afrikanska befrielse-rörelser i Kampala i Uganda, där han träffade Tom Mboya, Kenyas utrikesminister. Mboya presenterade Savimbi för Kenyas president Jomo Kenyatta, som föreslog att han skulle sluta studera medicin. "Det är bättre för dig att hjälpa till att befria Angola och förse det med läkare än att bli läkare i ett kolonialt Angola." Kenyatta avrådde honom från att ansluta sig till MPLA. "De är kommunister," varnade han, "och de har fått stöd från Sovjet sedan 1957."

Savimbi återvände till Schweiz och ändrade med hjälp av ett stipendium för politiska flyktingar från den schweiziska regeringen, sin studieinriktning från medicin till statskunskap vid universitetet i Lausanne. Han flög fram och tillbaka mellan Afrika och Lausanne och fick till sina lärares förvåning en doktorsavhandling färdig i juli 1965. Den handlade om Jalta-konferensens betydelse för Tredje världen.

UNITA:s första seger

Under tiden hade Savimbi med Mboya's rekommendation som stöd anslutit sig till Holden Robertos befrielse-rörelse. Men Savimbi säger att han snart blev besviken. Roberto var fransk-utbildad i vad som då var Belgiska Kongo (nu Zaire) och förstod inte "den portugisiska mentaliteten" eller hur den skulle bekämpas. Han förmådde inte utvidga sitt inflytande utanför den egna Bakongo-stammen, och han var inte beredd att själv ge sig in i Angola för att delta i striderna. Han föredrog att sitta i trygghet i Zaires huvudstad Kinshasa. Och Savimbi upptäckte att Roberto inte litade på dem i sin omgivning som hade en kvalificerad utbildning, eftersom de kunde bli hans rivaler om makten.

1964 lämnade därför Savimbi Robertos FNLA och var fast besluten att bekämpa portugiserna i Angola med sin egen rörelse. Han sökte stöd och kontaktade Kwame Nkrumah i Ghana, som avvisade honom. Han träffade Julius Nyerere i Tanzania, som också sa nej. (Samma år träffade han också Che Guevara, som han tyckte var trevlig som person, men inte särskilt klyftig). Den egyptiske presidenten Gamal Abdel Nasser sa nej, men skickade Savimbi vidare till Moskva för att be Sovjet om hjälp. Det var en nyttig erfarenhet. "Ryssarna var fräcka," tycker han. "De krävde att jag skulle arbeta tillsammans med MPLA. Men värst av allt var att de var rasister. Det såg man på deras blick."

Till slut, i början av 1965, träffade Savimbi

Hua Hua, Kinas ambassadör i Egypten. Hua Hua bjöd honom till Peking. Kineserna lyssnade på honom och sa att han hade bra idéer, men att han skulle misslyckas utan riktig utbildning. De gav honom 15.000 \$ och sa åt honom att komma tillbaka med 12 rekryter. Han återvände i slutet av 1965 för nio månaders hård utbildning i politisk indoktrineringsteknik och guerillataktik.

Med 150 man som rekryterats bland angolaner som flytt till Zambia för att komma undan portugisernas aktioner mot rebellerna, beväpnade enbart med knivar, ledde Savimbi sin första militära operation den 1 december 1966. Målet var den portugisiska garnisonen i Cassamba. En av Savimbis män dödades och man drog sig tillbaka. Den 25 december vann Savimbi sin första seger, när man erövrade en postering i Luau. Det var det första världsen fick höra om UNITA — União Nacional Para a Independência Total de Angola, Nationella Förbundet för Angolas Totala Oberoende.



Munango, Jonas Savimbis födelsestad, vid Benguela-järnvägen, erövrades av UNITA i april 1983. Några månader senare kunde Jonas Savimbi göra sitt första besök i hemstaden på åtta år.

Träffade Mao

Sex månader senare var Savimbi tillbaka i Peking, där han fick träffa Mao själv. Mao gav honom 50.000 \$ och lovade stora mängder vapen och ammunition till UNITA, som skulle skickas via Tanzania och Zambia. "Som guerillaledare och taktiker var Mao ett geni som saknar motstycke," kommenterar Savimbi. "Men hans tankar om hur man skall styra ett samhälle och en ekonomi måste undvikas till varje pris."

Savimbi kommer ihåg att han var vid gott mod när han kom till Zambia den 7 juli 1967. Men nästa dag lät den zambiske presidenten Kenneth Kaunda gripa honom, efter påtryckningar från Portugal och Storbritannien. Nasser använde diplomatiska kanaler för att få honom frigiven och han tillbringade sedan nio månader i exil i Kairo. (Savimbi hävdar att när fartyget med vapen

kom till Tanzania, så behöll Nyerere dem för egen räkning).

Under tiden i Kairo försökte Nasser få honom att inta en prosovjetisk hållning, men Savimbi vägrade att ge efter och lämnade i hemlighet Kairo i maj 1968 för att bege sig till Schweiz. I juli hade han med hjälp från Sam Nujoma från SWAPO — en guerilla-grupp som bekämpar sydafrikanskt styre i Namibia — tagit sig tillbaka till Angola. "Det var Sam Nujoma som gav mig min första pistol," beättade Savimbi för mig. "Det är en skam att han gått över till det sovjetiska lägret. Jag varnade honom, och nu måste vi vara motståndare."

Savimbi gjorde aldrig om misstaget att lämna Angola. Snart hade han byggt upp en djungelstyrka som drev guerillakrig parallellt med det marxistiska MPLA och det väststötta FNLA.

Ursprungligen hade alla tre rörelserna sin egen stambakgrund. MPLA byggde på Kimbundu i centrala/västra Angola. Den

marxistiska ideologin gjorde rörelsen till favorit bland de intellektuella i Luanda, Angolas huvudstad; strategin var att bearbeta arbetarna i städerna och statstjänstemännen och på så sätt ta makten i städerna, framförallt Luanda. FNLA växte fram hos Bakongo i norr. Dess strategi var att skaffa sig stöd hos lokalbefolkningen genom brutal terrorism, samtidigt som man ville övertyga vita affärsmän i Luanda och Portugal att man var det enda alternativet till ett kommunistiskt maktövertagande.

Savimbi tillhör Ovimbundu-stammen, som är den i särklass största av Angolas åtta bantu-stammar. (Ovimbundu omfattar mellan 40 och 45% av Angolas befolkning på mellan sex och sju miljoner, de övriga bantu-stammarna är Bakongo, Kimbundu, Chokwe, Ovambo, Herrero, Lunda och Ganguela. En del etnologer vill skilja ut Kwangali som en särskild grupp inom Ganguela. Det finns

också Khoisa-folk och bushmen, som inte tillhör bantu-folken). Savimbi tillämpade Maos råd att först lära känna bönderna och byinvånarna och vinna deras förtroende. Han tillbringade månader med att tala med byinvånarna och hövdingarna och vann deras förtroende och tillgivenhet. "Man måste vara mycket försiktig med bönderna," säger han. "Om man gör ett misstag tar det mycket lång tid innan det går att gottgöra."

Han började också vända sig till andra stammar och vädjade till en angolansk nationalism över stamgränserna. Savimbis högra hand sedan 1961 är Miguel Nzau Puna, som kommer från Cabinda och tillhör Bakongo-folket. Två andra viktiga rådgivare som funnits i hans närhet sedan mitten av 1960-talet är Antonio Vakulukuta, som är ovambo, och Smart Chata, som är chokwe.

I början av 1974 var UNITA den enda gruppen som aktivt bekämpade portugiserna i Angola. Netos MPLA hade av den portugisiska armén drivits in i Zambia. Robertos FNLA in i Zaïre. I mitten av april förde militärkuppen i Lissabon en ny regim till makten, och den regimen ville avsluta den långdragna konflikten i Angola, och dra tillbaka de portugisiska styrkorna därifrån. En vänsterorienterad officer, amiral António Rosa Coutinho, utsågs att leda ett militärråd som skulle styra Angola fram till självständigheten.

Överenskommelsen

Den 15 januari 1975 undertecknade de tre befrielse-rörelserna en överenskommelse om att de skulle samlas i en provisorisk regering, att val skulle genomföras under neutral övervakning innan självständighetsdagen den 11 november 1975. Men valet hölls aldrig. Bakom kulisserna manipulerade Coutinho, som var socialist, för att det marxistiska MPLA skulle ta över. Kubaner och ryssar kom för att ge stöd åt MPLA.

President Gerald Ford försökte förhindra en marxistisk, sovjet-allierad regim i Angola, och föreslog utvidgad hjälp till Angolas icke-kommunistiska guerilla. (Fram till Ford hade det amerikanska engagemanget i Angola varit halvhjärtat; sedan Kennedy hade USA gett begränsat öppet och hemligt stöd både till portugiserna och de svarta nationalisterna — då främst Holden Robertos FNLA. Efter överenskommelsen i januari 1975 ökade USA:s stöd till Robertos FNLA och Savimbis UNITA med ungefär 32 miljoner \$ som gick till dem 1975).

Senaten avsåg Fords begäran om ytterligare 28 miljoner \$ till de icke-marxistiska krafterna. Och i januari 1976 antog kongressen en motion som förbjöd allt öppet eller hemligt stöd till de angolanska befrielse-rörelserna. Kreml kunde utan motstånd iscensätta en briljant plan som utnyttjade kubaner för att vidga det sovjetiska kolonial-väldet.

I juli tvingade tusentals kubaner och massiva sovjetiska vapeninsatser FNLA

tillbaka till Zaïre. I augusti måste UNITA dra sig tillbaka till Huambo i Angolas centrala högland, och MPLA kontrollerade helt centralregeringen. Efter 400 års portugisisk kolonialism hade Angola blivit en sovjetisk koloni.

MPLA blev det enda tillåtna partiet, Neto blev president och regimen byggdes upp efter sovjetisk modell. (Neto dog 1979; José Eduardo dos Santos efterträdde honom och är fortfarande kvar som president). Fria val har ännu inte hållits.

När 20.000 kubaner anförda av sovjetiska rådgivare angrep Savimbi i Huambo 1976 måste han dra sig tillbaka till Terras do Fim do Mundo. Det var Savimbis långa marsch. I fyra månader flydde Savimbi och hans styrkor. De sov inte på samma plats två nätter i följd en enda gång. Liksom under Maos långa marsch tvangs många av Savimbis män att "äta sin bälten". Man började med 3.000 man och slutade med 67. Mer än 800 hade dött, resten hade gett sig av åt annat håll eller försvunnit. Nu började Savimbi återuppbyggnaden.

Ett betydelsefullt genombrott för Savimbi kom i samband med en annan händelse i Afrika. Shaba-offensiven i mars 1977. Resterna av Moïse Tshombes katangesiska styrkor fanns i östra Angola sedan 1960-talet och arbetade nu för Sovjet och MPLA. (Tshombe hade lett en väpnad självständighetsrörelse för den zaïriska Katanga-provinsen 1962. När den misslyckades flydde många av hans män över gränsen till Angola). När katangeserna angrep Shaba-provinsen i Zaïre (Shaba var ett nytt namn för Katanga) så räknade Zaïres president Mobutu ut att han stod härnäst på Kremis lista. Savimbi började få tonvis med vapen från Frankrike, Saudiarabien, Marocko, Zaïre och flera andra svarta afrikanska stater, alla väckta av de sovjetiska planerna i Centralafrika. Från november 1979 till april 1980 skickade Kina flera hundra ton vapen och militär utrustning via Sydafrika. Och sydafrikanerna överlämnade stora mängder sovjetiska vapen som erövrats i samband med angrepp mot SWAPO-läger i sydvästra Angola.

Under tiden fulländades det totalitära förtrycket enligt sovjetisk modell i resten av Angola. Flyktingar och rekryter till FALA (UNITA:s militära gren, Angolas befrielse-armé) började ta sig till vad UNITA kallar "det fria Angola". Det var då ett begränsat område i södra delen av Cuando Cubango-provinsen. 1981 var Savimbi stark nog att sätta igång sin offensiv mot MPLA.

Idag hävdar UNITA att man kontrollerar över en tredjedel av Angola, och att man har betydande inflytande i ytterligare en tredjedel samt att man ständigt rör sig fram mot den sista tredjedelen.

Välkommandet

Ingen kan någonsin glömma en välkomst-fest för besökare i det fria Angola. Tusen hurrande män och kvinnor som viftar med

UNITA-flaggor av papper (den svarta tuppen som hälsar den uppåtgående solen, UNITA:s symbol) och bilder på Savimbi. Dussintals dunkande trummor. Vissepipor. Och i mitten av den afrikanska djungeln ett rockband med tre elektriska gitarrer vars ackord förstärks av jättelika förstärkare som drivs av portabla generatorer. Savimbis personliga hejklack, en grupp på 30 sångare som kallas "3 augusti-kören" (Savimbis födelsedag) sjunger Tam-pa-du-la-chi-wa, Tam-pa-du-la-chi-wa (taek för att ni kom). En bataljon i givakt, pryddigt klädda i rena och pressade uniformer och med G-3-karbiner. Dussintals livvakter i mörkblå uniform och bruna baskrar som uppmärksamtv bevakar området med hjälp av erövrade AK-47 Kalasjnikov. Och över allt detta jättelika banderoller som visar MiG-plan och stridsvagnar med röda stjärnor som skjuter på byarna och en UNITA-stövel som trampar ner de kubanska soldaterna i marken, en bild på Savimbi som håller upp en AK-47 och två meter höga bokstäver som på portugisiska och franska kräver: Ryssar och kubaner ut ur Angola!

En konvoj lastbilar kommer ut ur djungeln. En Mercedes med en sovjetisk luftvärnspjäs med besättning på flaket. Flera stora sovjetiska Ural-lastbilar fulla med beväpnade män, AK-47:or, robotar, granatkastare, granatgevär, kulsprutor och t o m en och annan luftvärnsrobot.

Alla i folksamlingen blir galna när en grön Toyota-jeep kommer inom synhåll. En kraftig skäggprydd man med långa muskulösa armar kliver ut med en 9 mm Luger på höften och tre guldstjärnor på sin gröna basker: Savimbi. Han kliver fram till mig och skakar hand, men jag kan inte höra ett ord av vad han säger, för flickorna i 3 augusti-kören har omringat oss och skriker A-mai-a-wey-a-loy-yah (Mamma, jag vill ut och slåss) på högsta volym. Generalen omges av officerare som är klädda i fransk-marockanska kamouflage-uniformer, alla hälsar honom genom att stampa med fötterna. Snart står jag på flaket till en Ural-lastbil tillsammans med ett trettiotal guerillasoldater, på väg till Jamba, Savimbis huvudstad.

Rent och pryddigt

Det första som slog mig när jag kom till Jamba, eller någon annan UNITA-by, var att den var så ren. I skarp kontrast till flertalet afrikanska byar så finns det inga skräphögar, inga stinkande dofter; alla stigar och hyddor sopas rena; det finns hygieniska avträden överallt. I matsalshyddan serveras lunch på ett bord med en ren blå duk, rent vitt porslin och rena glas. Den är utsökt: ris och buffelstek med säs, Lion-öl och Fleur du Cap-vin (från Sydafrika), angolanskt kaffe. I min hydda har jag en skumgummimadrass på sängen, rena lakan, elektriskt ljus och ett tvätttrum med en vattentank som förser duschen med rinnande vatten. Sättet att ta emot besökare i den afrikanska djungeln är välkomnande.

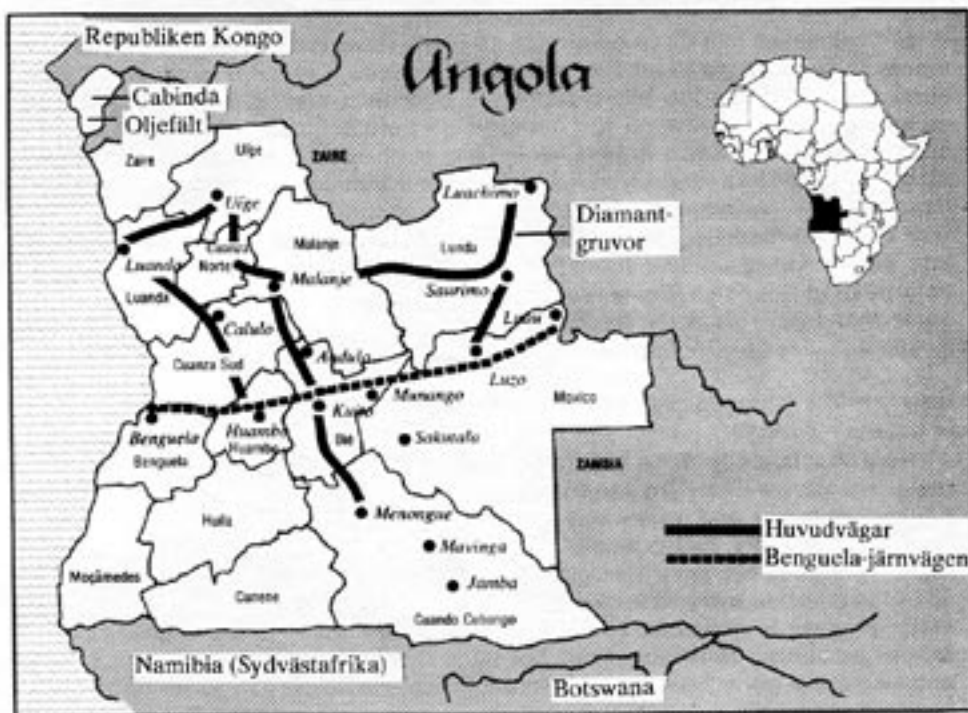
UNITA:s generalstab har sitt högkvarter djupt ner i en betongbunker i Jamba. På väggarna finns jättelika kartor och en anslagstavla med bilder på MPLA-ledare, guvernörer och officerare i FAPLA (MPLA:s armé). En del är överkorsade, som betyder att de tagits om hand. Närvarande är brigadgeneral Renato Mateus, chef för stabsrummet, brigadgeneral Palanga från UNITA:s politbyrå, brigadgeneral Demosthenes Chilingutula, chef för generalstaben och andra officerare. Överste Wamba Casitu, chef för den militära underrättelsetjänsten, gör en föredragning.

Enligt Casitu finns det nu ungefär 1.500 sovjetiska och 2.500 östtyska rådgivare i Angola. De driver ett omfattande nät av informatörer och hemlig polis. 3.500 personer från östblocket — polacker, tjecker och bulgarer — fungerar som tekniker och 40.000 kubaner (4.000-5.000 som bevakar oljeanläggningarna i Cabinda och 5.000 civila samt ungefär 30.000 soldater i själva Angola).

Liksom åtskilliga påståenden om styrkeförhållandena i Angola har uppgifterna om östblockets personal inte bekräftats i Väst. En del rapporter i pressen uppger siffror som närmar sig de som UNITA ger, men det amerikanska utrikesdepartementet uppger att siffrorna skall vara lägre. Enligt Robert Bruce vid utrikesdepartementet finns det mellan 23.000 och 25.000 kubanska soldater och cirka 5.000 civilpersoner i Angola. Antalet rådgivare från östblocket uppges vara 2.500.

Mycket av osäkerheten i dessa informationer beror på att regeringen i Luanda vägrar att låta västerländska journalister och andra observatörer följa de militära operationerna. Vad beträffar Casitus påstående om 4.000-5.000 kubanska soldater vid oljeinstallationerna i Cabinda talade jag med flera besökare i Angola, som berättade om kubanska trupper i Cabinda, bland annat hörde jag det från en brasiliansk affärsman som varit vid oljeanläggningarna och var på väg tillbaka dit. Men Gulf, som driver anläggningarna, hävdar att det inte finns några kubanska soldater där. Gulfs vice VD Walter Moffet hävdade nyligen i en insändare i Wall Street Journal att det enda skydd som behövs "lämnas av den angolanska polisen".

FAPLA, MPLA:s armé, har enligt Casitu 80.000 man, inklusive de reguljära styrkorna, specialstyrkor, gränsvakter, polis och hemvärn. (Amerikanska utrikesdepartementet uppskattar dem till 130.000). Casitu rapporterade att mellan 3.000 och 5.000 SWAPO-soldater fanns i staden Calulo i väster, och att de alla var utrustade med FAPLA-uniformer och att de var utrustade helt av MPLA. Det är svårt att skilja ut dem. Det finns också tre bataljoner från Afrikanska nationalkongressen (ANC) — sovjetstötta stadsterrorister riktade mot Sydafrika, men baserade i Mozambique, och utbildade i nordvästra Angola. Slutligen finns det en del grupper legosoldater från Katanga med högkvarter i östra Angola vid Benguela-järnvägen.



MPLA använder sig av kubanerna för att skydda de stora städerna, som Huambo och Luanda, förklarar Casitu, medan FAPLA bevakar mindre betydelsefulla städer. Regimens viktigaste mål är att bevakna viktiga ekonomiska centra. Utegångsförbud råder efter klockan sju i alla städer, inklusive huvudstaden. Inga huvudvägar kan användas på längre sträckor. Benguela-järnvägen är helt stängd. Medan FAPLA ökar tvångsrekryteringen av soldater hoppar ungefär 100 civila och sex FAPLA-soldater per dag av till UNITA-kontrollerade områden.

Översten beskriver hur UNITA nu befinner sig på offensiven, hur MPLA är på defensiva, ett påstående som överensstämmer med vad som rapporterats från journalister i Väst. FAPLA:s enheter är knappast rörliga, utan placerade i fasta posteringar, i orörliga försvarspositioner. Inte heller kubanerna går ofta ut på offensiva patrulluppdrag numer. Sovjet har ökat sina vapenleveranser, men det ser inte ut att finnas något sätt för dem att övervinna den sjunkande moralen hos FAPLA.

UNITA opererar i 22 militärområden i Angola. Man har "spridda" och "sammanhållna" guerillagrupper på mellan 15 och 150 man, halvreguljära bataljoner på 500 man, luftvärn, underrättelsetjänst, ingenjörstrupper och stadsguerillagrupper. Det finns nu enligt översten ungefär 15.000 man halvreguljära trupper och 20.000 guerilla- och kommandosoldater. Nya rekryter kommer ständigt från hela Angola till huvudutbildningslägret i Jamba, där 1.000 man genomgår utbildningen var tredje månad. Efter grundutbildningen tar andra utbildningsläger vid för träng, samband, transporter, jägarförband, underrättelsetjänst, artilleri och ingenjörstrupper.

Mot norr

Hösten 1983 hävdade UNITA att man kontrollerade hela området söder om Benguela-järnvägen från gränsen mot Zambia och Zaire till vägen Kuito-Menongue, ungefär 60.000 kvadratkilometer. Nästan alla städer, byar och regeringsposter inom detta område har erövrats (inklusive Cazombo m fl posteringar i östra Moxico-provinsen). Bara staden Cuito Cuanavale i Cuando Cubango-provinsen är fortfarande i MPLA:s kontroll. Men den är belägrad av UNITA-styrkor och kan bara försörjas med flyg.

Dessutom utövar UNITA enligt Casitu ökad kontroll norr om järnvägen mellan vägarna Luzo-Saurimo och Melanje-Kuito. Sydafrika har effektiv kontroll över provinserna Cunene, Huila och Moçâmedes. UNITA:s offensiv vintern/våren 1984 förde UNITA västerut närmare Huambo och Luanda och österut i riktning mot några av världens mest produktiva diamantgruvor. Casitu sa att UNITA sändt en officiell varning till de brittiska vakterna där att deras liv skulle vara i fara om de stannade kvar.* (Den brittiska regeringen förnekar kontakter med UNITA, men medger att UNITA:s offentliga tillkännagivning att utländska medborgare bör lämna området.)

UNITA:s uppgifter om vilka områden man kontrollerar har flera gånger återgetts i Väst, men det råder delade meningar om hur omfattande områdena verkligen är. Bruce vid amerikanska utrikesdepartementet säger exempelvis: "Det är svårt att bedöma hur omfattande UNITA:s kontroll är. När UNITA förflyttar sig gör man anspråk på att kontrol-

* UNITA har senare erövrat flera gruvor. Flera europeer har tillfångatagits och förts till södra Angola, där de frigivits och skickats hem.

lera områdena, men man undviker regeringens befästningar." Men journalister som följt UNITA under senare år bestyrker att guerillan ökat sin kontroll och rör sig lättare i de områden som tidigare ansågs kontrollerade av regeringen i Luanda. Och i mitten av februari 1984 hade Savimbi styrkor nått gränsen till Zaire i nordöstra Angola och kunde därifrån angripa diamantruvorna i området.

MPLA:s flygvapen har enligt Casitu bara mellan 60 och 70 flygplan, inklusive ett dussin Mi-24-helikoptrar som kom hösten 1983, några MiG-17 och MiG-21 och AN-26 transportflygplan, alla med piloter från Kuba eller Östtyskland. Men UNITA har erövrat så många luftvärnspjäser från fienden att MPLA:s flygvapen nästan är neutraliserat. Även om UNITA fått hjälp utifrån från flera länder, bl a Marocko, Elfenbenskusten, Saudiarabien, Sydafrika och Kina, så är huvuddelen av vapnen sovjetiska, erövrade från fienden.

Bra sjukvård

Efter föredragningen gjorde jag en tur genom Jamba. UNITA:s sjukvård administreras härifrån. I det kontrollerade området har UNITA fem centralsjukhus — tre söder om Benguela-järnvägen och två norr om den — och 211 regionala sjukhus och sjukstugor.

I Jamba finns en förlossningsklinik (två födselar om dagen i genomsnitt); kliniker för rehabilitering och konvalescens, två kliniker för krigsskador, en kirurgisk klinik med narkos och sterilisering (i genomsnitt tre operationer om dagen — blindtarmen, bräck, krigsskador osv) och ett medicinskt laboratorium.

Även om allt detta ligger i hyddor med halmtak och sandgolv är allt lika rent och prydligt som personalens vita rockar. En grupp på sex franska läkare och sjuksköterskor hade varit med på samma plan som jag, och de var imponerade. Hélène Audrain, sjuksköterska från *Médecins sans frontières* i Paris, som tjänstgjort i Uganda, Tchad, Kamerun och vid gränsen mellan Kambodja och Thailand hade aldrig sett något liknande. "För en guerillaarmé," sa hon, "c'est incroyable".

De franska läkarna var lika imponerade av UNITA:s sjukvårdsorganisation. Personalen i Jamba — det finns bara en med doktorsexamen, övriga hade tjänstgjort vid sjukhus som drivits av portugiserna — ställde de rätta frågorna till de franska besökarna och visste precis vad som behövdes. "Vi skulle kunna befria hela det fria Angola från tuberkulos på sex månader om vi hade medicinen," kommenterade en av läkarna. "eftersom organisationen redan är så bra."

Den UNITA-ägda konfektionsfabriken stod närmast på programmet. Den sysselsatte fem tillskärare och 20 sömmerskor med fotdrivna Singer-maskiner. Fabriken producerar dam- och barnkläder, skjortor, byxor,

mössor — och 1.000 uniformer i månaden.

UNITA:s lastbils- och vapenverkstad har precisionssvarvar och verktygsmaskiner för tillverkning av reservdelar och reparation av skadad utrustning. Motorerna kommer hit på översyn och Ural-lastbilarnas motorer, som inte fungerar bra i värmen, byggs om från bensin- till dieseldrift.



UNITA:s verkstäder reparerar maskiner, lastbilar och vapen.

Latin i djungeln

En bit från Jamba finns ett lantbrukscenter — som drivs av UNITA och lokala bykooperativ gemensamt — med 15 hektar som konstbevattnas med bulagriska rör som erövrades vid Mavinga 1981. Den senaste skörden gav 55 ton grönsaker, inklusive enorma kålhuvuden — som måste väga tio kilo styck.

UNITA är emellertid särskilt stolt över skolsystemet. UNITA uppger att tusentals föräldrar flytt från MPLA-kontrollerade områden för att undkomma jakten på barn som skickas till Kuba (till "Ungdomens ö") för att förvandlas till lydiga Castro-marxister. Liknande rapporter kommer från Etiopien, Mozambique, Namibia, Benin, Kongo och São Tomé. Föräldrarna tar istället sina barn till UNITA-skolorna. Det finns en folkskola i varje by, lantbrukscentrum och guerillabas i det UNITA-kontrollerade Angola, närmare 1.000 stycken. Jag skulle få tillfälle att besöka flera under de kommande månaderna. Kursplanen omfattar portugisiska (skrivning, läsning, uppsats, grammatik), matematik (aritmetik och geometri), Angolas historia och geografi, naturvetenskap, växt- och djurkunskap och grundläggande undervisning i hygien.

Det finns 15 gymnasier, som exempelvis det som uppkallats efter Lote Savimbi, ungefär fem mil från Jamba. Undervisningen äger antingen rum i det fria eller i halmtäckta hyddor med träbänkar, prydda med glatt målade djurben, färgad sand, växter och

blommor. Jag var med om lektioner i trigonometri, algebra och geometri, fysik och kemi (jag var med om en lektion i elektrolys) och — bevara mig väl! — latin! Flertalet elever var i tonåren, välklädda och uppmärksamma, men det fanns också flera mödrar med barn vid sin sida — och t o m en lärarinna som undervisade vid svarta tavlan med ett barn på ryggen.

UNITA ger ett politiskt innehåll åt undervisningen. Under en lektion i engelska skrevs "Vi vill ha vår frihet och bli fria från den ryska och kubanska imperialismen" på svarta tavlan. "L'histoire de l'Angola sera faite avec l'UNITA, et jamais contre l'UNITA" heter det på franska (Angolas historia skall alltid skrivas med UNITA, aldrig mot UNITA). Och på latin heter det: "De Rationibus Belli UNITAE" (Motiven för UNITA:s krig: "In hoc bello, Savimbi, dux prae clarissimus, suum populum ad victoriam dirigit" (i detta krig leder Savimbi, den framsynte generalen, sitt folk till seger) "Omnis gentes contra russos, cubanos, atque hostes MPLAE pugnati" (Hela folket kämpar mot ryssarna, kubanerna och deras MPLA-vårdar).

Savimbi, Savimbi!

Jag skulle tillbringa mer än en månad i Angola och reste tillsammans med Savimbi ungefär 250 mil på UNITA-kontrollerat område, på vägar som tillhörde UNITA:s eget vägnät som omfattade många hundra mil. Vi reste ända upp till Munango (som erövrades i april 1983) vid Benguela-järnvägen. Savimbi hade inte återvänt till sin födelsestad sedan sin långa marsch, det var ett ögonblick av triumf för honom och UNITA.

I nästan varje by eller guerillabas vi passerar stannar Savimbi för att prata. Han talar sju språk flytande — portugisiska, engelska, franska, umbundu, chokwe, luchese och ganguela — och han är en välutalare av Churchills märke på vart och ett av dessa språk. I Shakutala talar han exempelvis 45 minuter med en röst som aldrig sviker, aldrig missar i kraft. På ett fält av en fotbollsplans storlek kan flera hundra soldater och flera hundra bybor klart och tydligt höra varenda ord från Savimbi.

"Varför har vi under alla dessa år kämpat först mot portugiserna och nu mot ryssarna och kubanerna?" frågar han. "Det är för att få bli våra egna herrar — för att bli herrar över våra egna liv var och en, och inte för att jag skall bli herre över era liv, utan för att ni alla skall bli herrar över ert liv. För om var och en själv får odla livsmedel på den egna jorden, arbeta för sin egen och sin familjs välfärd, så kommer det att hjälpa landet — det är så vi kommer att arbeta tillsammans för att bygga upp ett fritt och välmående Angola. Hjälper ni mig att slänga ut ryssarna ur Angola?" (Mängden ropar: "Ja!") "Hjälper ni mig att slänga ut kubanerna ur Angola?" ("Ja!") "Är ni beredda att slåss för er frihet och för landets frihet?" ("Ja!")

"Då skall vi lyckas, tillsammans."

Folkmassan brister ut i en explosion av hurranden när hundratals sovjetiska Kalasjnikov-gevär sträcks i luften. "Ut med kubanerna! Ut med ryssarna! Död åt marxismen! Leve Angolas oberoende! Leve Savimbi!"

Den militära och revolutionära glöden är stark inom UNITA. Under ett samtal med Savimbi frågade jag om utsikterna till en förhandlingslösning istället för en militär seger. "Vi kommer att fortsätta att slåss tills MPLA går med på att hålla fria val," svarade Savimbi. "Det är det vi kämpar för, eftersom vi aldrig haft några val i hela Angolas historia. Det finns en grupp inom MPLA, som kallas Cateete-gruppen, som skulle vilja sluta fred med oss. Men de är rädda för att om de gör närmanden till oss kommer de att dödas av Sovjet, som i Afghanistan. Den prosovjetiska hårda linjens män inom MPLA, som Lucio Lara och Paulo Jorge, är starkast. Vi inser också att Sovjet alltid förhandlar med falska avsikter. Så vi måste fortsätta att slåss, och fortsätta att vinna, vilket är vad vi håller på att göra."

MPLA-terror

Jag tänker på ett samtal för några veckor sedan med Paulo Saheque, tillfångatagen fänrik i MPLA:s 39:e brigad. I mars 1983 försökte den 39:e brigaden överraska ett UNITA-läger nära Andulo i Bié-provinsen. När man fann att läget var övergivet angrep man närmaste by, satte eld på varenda hydda och dödade allt som levde i byn, inklusive höns och hundar. Fyrtioåtta försvarslösa män, kvinnor och barn sköts kallblodigt ner. Fyrtiofem kubaner under ledning av överstelöjtnant Diego Hernandez och MPLA-soldater deltog i massakern, som Saheque själv säger sig ha bevittnat. Enligt fången är det ett normalt tillvägagångssätt för MPLA och kubanerna eftersom de menar att praktiskt taget hela civilbefolkningen hjälper UNITA och alla unga män är potentiella guerillasoldater.

Att som främling befinna sig mitt i ett utdraget afrikanskt guerillakrig i djungeln är något som inte lätt ansluter sig till en prydlig västerländsk analysituation. Saheques berättelse ger en livfull, brutal skildring av MPLA-regimen, en regim som enligt Amnesty International regelmässigt fängslar politiska motståndare (ofta med tortyr) och i stor omfattning använder sig av dödsstraff mot politiska fångar efter enbart en skenrättegång, om ens någon alls. Ibland har det i pressen i Väst kommit fram rapporter om att UNITA förgått sig mot oskyldiga.

Jag har talat med en del av UNITA:s fångar, alla såg ut att ha det ganska bra — utan skador eller spår av övergrepp. Men när UNITA erövrar en stad samlar man ihop invånarna och flyttar dem till UNITA-kontrollerade områden. Det må vara att UNITA, eftersom städerna ofta blir stridszoner, handlar ansvarsmedvetet och skyddar liv som annars gått till spillo i korselden.

Flertalet förflyttade jag träffade verkade inte motsätta sig förflyttningen, men jag har också träffat dem som verkade förvirrade och föregade efter flyttningen från hemmet till en plats under en guerillagrups kontroll.

Dessutom vet jag inte hur man skall bedöma olika rapporter som Amnesty Internationals påstående att UNITA-representanter vid flera tillfällen antytt att fångar avrättats. Jag har inte bevittnat några avrättningar. Jag vet att UNITA tar både militära och civila fångar (vanligen utlänningar som haft samröre med Luanda-regeringen, även om Amnesty International rapporterar att UNITA 1982 grep en del obehäpnade Röda Kors-anställda). Att ta gisslan är något som Savimbi öppet medger och som han inte urskuldar sig för. Han hävdar att man gjort offentliga varningar att de utlänningar som har samröre med Luanda-regeringen kan tillfångatas och att de befinner sig i Angola på egen risk.

Amnesty International rapporterar också att UNITA-agenter har sprängt bomber på offentliga platser (marknader till exempel) i MPLA-kontrollerade städer, inklusive Luanda. När jag frågade Savimbi om detta sa han att UNITA gör sådant i mycket liten omfattning — MPLA svarar ofta med brutala vedergällningsåtgärder mot misstänkta UNITA-sympatisörer förklarade han.

Och om man skulle granska de medborgerliga och ekonomiska friheterna i UNITA-kontrollerade områden skulle det vara svårt att göra en utvärdering. Det finns exempelvis ingen verkligt fri marknad inom området. Men man undrar hur någon skulle kunna finnas. För det första finns det ingen valuta, för det andra anser sig UNITA tvunget att fördela jordbruksproduktionen så att alla — bönder såväl som soldater — har tillräckligt att äta. Men som någon slags ersättning för detta tillhandahåller UNITA hälsovård, skolundervisning och militärt skydd. (Det finns anledning att fråga sig hur mycket av detta feodala samhälle som skulle ändras om Savimbi kom till makten; 1981 hette det i ett ekonomiskt uttalande från UNITA att utbildning och hälsovård var allas "rättighet" och skulle tillhandahållas "gratis" av staten. Det var 1981, Savimbi kan ha ändrat uppfattning sedan dess).

Efter en månad i Angola återstår att analysera många oklarheter. Exempelvis komplexiteten i stamsamhället (där en samlad angolansk nationalism för många måste verka lika främmande som en västerländsk journalist i deras mitt), en analfabetism på 90 procent, arvet från 400 års kolonialstyre. Här i den afrikanska djungeln är inget lätt att analysera.

Frontlinjen Öst/Väst

Tillbaka i närheten av Jamba, när jag förbereder mig för att lämna det fria Angola, virvlar dammet upp från 4.000 dansande fötter på landningsbanan som huggits fram

ur djungeln. Trummorna dunkar, flaggorna viftar, folkmassan sjunger — alla pådrivna av de outtröttliga ledarna från 3 augustikören.

De gångna fem veckorna har varit intensiva, känslomässigt och fysiskt uttröttande. Nästan en fjärdedel av tiden har jag — dag som natt — varit på resa i sovjetisktillverkade lastbilar på de allra värsta djungelstigarna som man kan föreställa sig. Jag irriterades ständigt av bristen på spontanitet hos mina värdar: allt måste vara ett "program", ett formellt statsbesök. Jag var trött på det komiskt teatraliska — människor som alltid hälsade och satte klackarna i marken — och på att ha en livvakt på sjutton man som bar robotar och kulsprutor omkring mig överallt. Jag var också trött på maoistiska möten och slagord, på politiseringen av allt omkring mig.

Men jag hade rört mig tillräckligt mycket själv för att tro att renligheten, entusiasmen, motivationen, hängivenheten, vägarna, skolorna, sjukstugorna och de militära framgångarna var verkliga — inte Potjemkin-kulisser. Dessa människor förtjänar att tas på allvar. Ibland var de alltför omständliga, deras känsla för vad de gör.

Jag säger adjö till alla och jag skall kliva ombord på planet. Savimbi lägger sin hand på min skuldra: "Kom ihåg Jack, det här är ett spel med hög insats. Det finns massor av olja i Angola, och enorma mineraltillgångar. Men framförallt så är det så att även om det är vi som kämpar för vår frihet, så är det här frontlinjen mellan Öst och Väst."

Savimbi tar min hand och omfamnar mig i ett farväl. Jag har lärt mig att han är duktig på att säga vad de som lyssnar vill höra. Och jag vet att det är lätt för honom att begära fria val eftersom han är säker på att han skulle vinna dem. Men jag känner också väl till den allmänna vänsterattityden — och den verkliga inte Savimbi ha.

Savimbi är inte någons marionett. Han är inte Sydafrikas, och han kommer inte att bli Amerikas. Framför allt är Savimbi angolansk nationalist, och han kommer att göra det som behövs för att trygga frihet och välfärd i sitt land. Men han upprepar gång på gång sin övertygelse att individuell politisk och ekonomisk frihet är viktiga inslag för att nå detta mål.

Savimbi kan mycket väl bli den mest dynamiske och framstående ledaren i Afrika om inte hela Tredje världen. För det är möjligt, ja t o m troligt, att han kommer att förorsaka Sovjet ett avgörande kolonialt nederlag och att han en dag kommer att bli Angolas president. Och när han väl är det kan Afrikas politiska historia börja styra i en annan riktning.

Jack Wheeler

Reprinted, with permission, from the April 1984 issue of REASON. Copyright 1984 by the Reason Foundation, Box 40105, Santa Barbara, CA 93103, USA.

BOK-NYTT

Baltutlämningen

Socialdemokraternas största historiska insats består i kampen för humana värden. Lenins och Stalins främsta hatobjekt var socialdemokratin, som å sin sida beslutsamt vände sig mot kommunismens barbari. Ett samförstånd av det slag, som vi senare har sett många prov på, tedde sig länge uteslutet. Men begreppet socialism är diffust och det torde vara en av anledningarna till att de principiella skillnaderna mellan socialdemokratin och kommunismen med tiden har tenderat att suddas ut.

Vi förpassade efter kriget mot gällande internationella konventioner, mot av civiliserade stater erkända mänskliga rättigheter och mot de utlämnades upprörda protester tusentals tyskar och balter till Sovjet.

Hela denna i Sveriges historia enastående handling har skräckinjagande utförligt och exakt dokumenterats i Curt Ekholms doktorsavhandling *Balt- och tyskutlämningen 1945-1946*. Att Ekholm i källförteckningen inte upptar sina egna banbrytande artiklar i *Fritt militärt forum* torde bero på att han nu underkastar sig strängare vetenskapliga krav. Men i själv verket är det inga avgörande misstag, som han skulle ha behövt korrigerat i sin tidigare framställning.

Utlämningsbeslutet hade emellertid fattats av krigstidens samlingsregering, fast det kom att effektueras av den efterträdande socialdemokratiska regeringen. De förutvarande borgerliga ministrarna hade då hunnit bli tveksamma men motsatte sig inte verkställandet. Även inom den socialdemokratiska regeringen hävdade dock en minoritet, betecknande nog de tre där — förutom utrikesministern själv — ingående juristerna vid ett par tillfällen asylrättsmotiv för i varje fall balterna. Den teoretiskt mest medvetne socialisten i regeringen, Ernst Wigforss, var den främste att vidmakthålla beslutet, som inte minst därigenom gjordes till en politisk fråga. Fackföreningsrörelsen ställde sig bakom utlämningsbeslutet. I den lojala socialdemokratiska pressen — det fanns några få undantag — blev argumenteringen ofta grov, t o m av typen "bort med paket". Man ville gärna stämpla opinionsrörelsen mot utlämningen som infikerad av nazism. Ny Tid — där undertecknad några år tidigare hade varit anställd — talade t o m om "Himmels svenska tjänsteandar".

Understrykas bör att Försvarsstaben, dock inte tillräckligt energiskt, försökte få tillstånd att sända de tyska militära internerna till Tyskland i stället för till Sovjet. Två överstar straffades med rumsarrest, därför att de

som hovpredikant Bo Giertz, den senare biskopen, uttryckte sig, visat "så stort oförstånd i tjänsten, att de lät samvetet tala". Individuell prövning av huruvida de anklagade hade begått någon krigsförbrytelse eller inte avvisades. Man krävde en utlämning som blev en kollektiv bestraffning. Opinionsen mot utlämningen kunde avfärdas som uttryck för nazistsympatier. Men vilka gav i detta fall prov på en nazistisk mentalitet, de som på grund av humana motiv motsatte sig deportationerna eller de som av politiska skäl ivrade därför.

Ty politik var det fråga om. Skumraskpolitik.

Regeringen försökte på många olika sätt avleda uppmärksamheten från vad som skedde och pressen teg i det längsta, van som den sedan kriget var att uppträda lojalt. Hemligstämpeln över utlämningsbeslutet är, som avhandlingsförfattaren säger, "det bästa beviset för att hela affären vilade på felaktiga och orättfärdiga grunder". Vad man nys hade vetat om sovjetdiktaturen visste man plötsligt inte längre. Östen Undén, utrikesministern, specialisten på internationell rätt, som några år tidigare hade fördömt ockupationen av Baltikum försvarade nu i riksdagen utlämnandet med det för en vän av frihet och demokrati omöjliga argumentet, att randstaterna blott en kort tid hade varit självständiga och därför i realiteten var att betrakta som ryska. Den av problem så intresserade Wigforss säger i sina *Minnen* inte ett ord om denna fråga. Han hade emellertid i regeringen deklarerat, att ett avvikande från utlämningsbeslutet skulle innebära diskriminering av Sovjetunionen; en socialistisk stat borde inte misstänkas. Sovjetunionens rättsväsen, väl känt t ex genom Stalins skenrättegångar under 30-talet, likställdes alltså på grund av missriktad socialistisk solidaritet med västerländsk rättsordning.

En helt annan ståndpunkt hade 38 år tidigare Hjalmar Branting intagit, då han i samband med Tjernik-affären betecknade den påtänkta aldrig verkställda utlämningen av en enda politisk flykting till Ryssland som ett brott mot civilisationen.

Inför Stalin vågade civilisationen lätt. Ideologin förträngde humaniteten. De utlämningshotades förtvivlan, som tog sig uttryck i strejk- och hungerdemonstrationer, i självmord, självstymplingar och självmordsförsök skakade regeringen men föranledde ingen ändring av utlämningsbeslutet.

De flesta berörda var tyska soldater, de allra flesta rikstyskar (2.700 mot 165 balter). Sverige var vederligen det enda land som utlämnade vanliga f d tyska soldater till fienden. Norge och Danmark vägrade att tjänstgöra som NKVD:s, den sovjetiska säkerhetstjänstens, förlängda arm. Till

Liechtenstein (omkring 13.000 invånare) kom en sovjetdelegation och *krävde* att nära 500 ryssar som sökt skydd där, skulle utlämnas men möttes av regeringschefens besked: "Vårt land är litet men det styrs av lagar." Fursten, Franz Josef II, konstaterade: "Om man är tillräckligt hård i överläggningar med sovjetrepresentanter, så är de helt belättna. Det är, när allt kommer omkring, det språk de förstår." Belåtenheten kan betvivlas. Men att Sovjet respekterar fasthet, torde fortfarande gälla.

Det var ett moraliskt skadat Sverige som räddade sig undan krigets direkta påfrestningar. För man tro en gallupundersökning (som endast gällde balterna) var en majoritet av det svenska folket för en utvisning. Undfallenheten mot Sovjet har bildat tradition. Sveriges anspråk på att företräda världssamvetet tas i utlandet heller inte på allvar av dem som känner till vårt handlande under kriget. Vår försagdhet gentemot den mäktiga grannen i öster kontrasteras i den fria världen också ofta mot vårt försvar för mänskliga rättigheter i avlägsna länder.

Men inte bara moraliskt utan också realpolitiskt stod Sverige efter kriget som förlorare. Förhoppningarna om ett gynnsamt ekonomiskt samarbete med Sovjet, som hade varit "en av tankarna bakom avsikten att få ett bättre förhållande till Sovjetunionen", infrades inte. Men allvarigare är, att Sovjet som 1945 kunde konstatera, att Sverige i nära nog oträngt mål gav vika, sedan dess har tagit mindre hänsyn till vår neutralitet än tidigare. På något sätt måste vi ändå försöka upprätthålla vår självkänsla. Och det sker genom det under kriget inövade sättet att förklara bort sanningen. Ombudsmannen i Statsanställdas förbund vill inte kalla Baltikum ockuperat. En av de mest bemärkta ledarskrifterna i Sveriges största tidning menar på fullt allvar, att en sovjetisk ubåt tror sig vara på internationellt vatten när den hamnar på ett skär utanför Karlskrona. Sveriges statsminister uttalar sin tillit för en stat, som förklarar, att den aldrig kommer att erkänna ens otvetydiga bevis för att den har gjort vad den har gjort.

Förtroende för nazism och kommunism är, som Tingsten sade, "det första steg till att bli bedragen". Melker Johansson

Curt Ekholm: *Balt- och tyskutlämningen 1945-46, del 1 och 2. Uppsala 1984, 660s.*

Boken som försvann

Många böcker har skrivits om Raoul Wallenberg, alla känner till hans hjältedåd och hans tragiska öde och efter 40 år är hans fall fortfarande aktuellt, men han har samtidigt redan gått till historien.

Den senaste boken är skriven av Lars G:son Berg: *Boken som försvann - Vad hände i Budapest* (Textab förlag) handlar



En ny bok om Raoul Wallenberg, som bl a berättar vad som hände när ryssarna intog Budapest.

mycket om Raoul Wallenbergs arbete och händelserna kring hans person, men det är en annorlunda bok.

Lars G:son Berg arbetade sida vid sida med Raoul Wallenberg på den svenska legationen i Budapest under den svåra tiden före krigsslutet. Boken beskriver händelserna från augusti 1944 till mars 1945 vilket innebär att den handlar om tyskarnas respektive de ungerska pilkorsarnas herravälde och går över till att behandla de "befriande" ryssarnas.

Boken kom första gången ut 1949, men efter bara några veckor försvann hela upplagan mystiskt, både från bokhandlarna och förlaget — därav den nya titeln "Boken som försvann."

Den som läser boken tycker inte alls försvinnandet var mystiskt, utan snarare naturligt. Efter krigsslutet har informationen om tyskarnas terror och ogärningar varit riklig, men segrarnas motsvarande död har det inte talats så mycket om. Här ges en ögonvittnesskildring av hur den ryska "befrielsen" gick till — från den första tidens kaos till mer ordnade förhållanden.

Berg sparar förvisso inte på språket när han i första delen beskriver tyskarnas terror. Men det fanns trots allt en sak som var "positiv". Raoul Wallenberg kunde tala med dem och utträtta sitt arbete, som gjorde att tiotusentals judar skyddades. I Bergs skildring skiljer sig tyskarna därvid från de ungerska pilkorsarna som beskrivs i oreserverat negativa ordalag.

Ryssarna accepterade däremot ingenting. Ordet skydd var ett skämt för dem. Wallenberg försvann omgående från scenen. Våldet drabbade alla som vistades i Budapest, även utlänningar från de allierade länderna.

Boken är skriven i enkel reportageform och ofta med bitter ironi. Det går att hitta svensk naivitet i den, t ex beskrivningen av förberedelserna för en "svensk julafton" i

december 1944, trots att alla visste att helvetet på allvar snart skulle bryta ut.

Berg skriver med värme och tillgivenhet om det ungerska folket.

Anders Hasselbohms efterskrift är en utmärkt kompletterande information om senare händelser i fallet Wallenberg. Mest intressant är beskrivningen av hans besök hos en viss greve Michail Tolstoj-Kutusov, en rysk agent som förmodligen var den som var orsaken till Raoul Wallenbergs arrestering och försvinnande.

K Toth

Lars G:son Berg: Boken som försvann/Vad hände i Budapest. Textab förlag.

Det gudomliga USA

Så heter en reportagebok av Lars Adaktusson, reporter på Ekoredaktionen vid Sveriges Radio. Boken beskrivs av förlaget som ett reportage om den religiösa höger-rörelsen, den elektroniska kyrkan och fredsrörelsen. Även om författaren i sin inledning hävdar att han lämnat personligt tyckande åt sidan, råder det knappast något tvivel om var hans sympatier hör hemma; mer än 2/3 av boken formar sig till en kritisk granskning av de kristna högerrörelserna i USA, medan fredsrörelsen och de grupper som står i oppositon till högerrörelserna beskrivs i betydligt mer positiva ordalag.

Trots detta finns egentligen ingen anledning att betvivla riktigheten av den information som Adaktusson ger oss om bl a sådana organisationer som Moral Majority, Christian Voice och Religious Roundtable.

Den mest kända rörelsen är Moral Majority, grundad av Jerry Falwell. Grundläggande i denna rörelses ideologi, en ideologi som går igen även hos de andra religiösa högergrupperna, är att det amerikanska samhället förlorat förankringen i de religiösa värden som en gång gjorde nationen storslagen. För att USA ska överleva måste etiken och moralen återupprättas.

Vid sidan av politiken i Moral Majority är Falwell pastor och chef för USAs näst största församling, Thomas Road Baptist Church, med 19.000 medlemmar. När församlingen grundades 1956 hade den 35 medlemmar. Nu sländer man varje söndag TV-program till 20 miljoner amerikaner till en kostnad av över 2 miljoner kronor per vecka. År 1982 omsatte församlingen nära en halv miljard kronor, enligt offentliga uppgifter. Trots att Falwell försöker att hålla i sär sina uppgifter som politiker och pastor, medger han själv att en sammanblandning är oundviklig. För TV-tittaren i allmänhet är Falwell säkert mest känd som ledare för Moral Majority.

Falwell organiserar också utbildningsverksamhet. I den jättelika utbildningsan-

läggningen utanför Lynchburg lever över 5.000 ungdomar ett hårt inrutat liv bakom väkter och stängsel. Sällskapsliv och nöjen är bannlysta. Långt hår och skägg på pojkar godkänns inte och flickorna får inte bära långbyxor. Alkohol och tobak är inte tillåtet.

Moral Majoritys handlingsprogram begränsar sig till fem huvudfrågor. Organisationen säger sig vara för livet, för moral, för Amerika, för familjen och för Israel. Man jämställer aborter med mord, betecknar homosexualitet som pervert och ogillar starkt pornografi. Utrikespolitiskt intar man en klart antikommunistisk hållning under mottot "hellre död än röd". I konsekvens med det kräver man en militär upprustning. Organisationen har 750.000 medlemmar.

En annan inflytelserik organisation är Christian Voice (Kristna Rösten). Organisationen räknar över 200.000 medlemmar och över 2 miljoner sympatisörer. Den driver sin verksamhet från Pasadena i Kalifornien. Budgeten är över 30 miljoner kronor. Christian Voice har ett program som beskrivs som "mer militant" än Moral Majority.

Förutom hjärtefrågorna abort, skolbön, pornografi och homosexualitet stöder man utrikespolitiska ståndpunkter som: Nej till Salt II-avtalet, bistånd till Nicaragua och fortsatt stöd till regimen i El Salvador. Vid valrörelsen 1980 publicerade organisationen en ranglista över senatorer och kongressmän. Dessa betygsattes på grundval av hur de röstat i de omnämnda frågorna, samt i nio andra frågor. Med TV-reklam och negativ annonsering drev man sedan hårda kampanjer mot de politiker som inte fått godkänt betyg.*

Vid sidan av Moral Majority och Christian Voice finns Religious Roundtable (Religiösa Rundabordet), bildad av affärsmannen Ed McAtcer 1979. Religious Roundtable är ingen gräsrotsorganisation utan organiserar omkring 150 inflytelserika kristna ledare och

* Betygsättning av politiker är mycket vanlig i USA. Hundratals organisationer sätter "betyg" på kongressens ledamöter, efter hur de har röstat i just den organisationens hjärtefrågor. I Sverige skulle sådant vara meningslösa, eftersom alla riksdagsmän röstar efter partilinjen. I USA handlar kongressledamöterna däremot självständigt.



Den nya religiösa högern i USA är imponerande välorganiserad, men visar ibland intolerans.

opinionsbildare. Medlemmarna möts till tvådagarskonferenser tre till fyra gånger per år, då aktuella frågor diskuteras och den fortsatta strategin avgörs. Även Religious Roundtable har till uppgift att påverka politiker, journalister och andra opinionsbildare. Organisationen arbetar i nära samarbete med Moral Majority.

Andra liknande grupper är National Christian Action Coalition, National Federation for Decency (Riksförbundet för Anständighet), Coalition for Better Television (Förbundet för bättre TV) och kvinnoorganisationen Eagle Forum (Örn Forum).

Hittills har skolorna utgjort det hårdaste slagfältet för den religiösa högern. På flera håll har man varit mycket framgångsrika: kritiserade läroböcker har bytts ut, icke kristna lärare har förflyttats och undervisning i Darwins utvecklingslära har jämförats med Bibelns skapelseberättelse. Påtryckningarna har också varit hårda för återinförande av skolbön. Organisationer som Moral Majority, Christian Voice och Eagle Forum har egna talesmän i skolstyrelser och utbildningsförslag.

Enligt en undersökning gjord av den amerikanska biblioteksforeningen har antalet stoppade böcker ökat med över 500 procent sedan 1980. Vid sidan av nya läroböcker i främst naturvetenskapliga ämnen har även flera klassiker bannlysts. Ernest Hemingways *Farväl till vapnen*, George Orwells *1984* och Arthur Millers *En handelsresandes död*, är några exempel. I Wisconsin har flera skolor under 1982 förbjudit läsning av *Annes Franks dagbok*, eftersom den beskriver en flickas psykologiska utveckling "för tydligt" och för att boken tar upp Annes "konflikt med sin mor". I South Dakota har ett par högskoleskolor tvingats stryka bl.a. Huxleys *Du sköna nya värld* från litteraturlistorna.

Liknande aktioner har drabbat televisio-

nen. Bland annat *Coalition for Better Television* har lett bojkottkampanjer mot företag som annonserar i TV-program man ogillar. Så har exempelvis de varor som annonserats i reklaminslagen i TV-serien *Dallas* tagits upp på bojkottlistor som distribuerats till tusentals kyrkor, eftersom man anser att serien glorifierar otrohet, lögn och omoral. I motsats till komediserien *Soap* (Lödder), som TV-bolaget tvingades lägga ned, har dock *Dallas* inte drabbats i nämnvärd utsträckning. Fortfarande tillhör serien de i särklass mest populära programmen genom tiderna, och annonsörerna står i kö för att betala 300.000 kronor för en minuts reklam.

Det är inte helt ovanligt att man i Sverige möter en oreserverat positiv hållning till de kristna konservativa i USA, samtidigt som andra är oreserverat negativa när det gäller USA i allmänhet. USA beskrivs ju alltför ofta som antingen himmel eller helvete. En nyansering av bilden kunde vara på sin plats.

För även om det förekommer positiva inslag i organisationernas budskap, finns i deras släpåg idéer och attityder som borde vara helt främmande för demokratiskt sinnade personer. När dessa påtryckningsgrupper ställer krav på att det amerikanska samhället ska likriktas enligt deras egna synpunkter och värderingar, påminner de alltför mycket om religiösa fanatiker i en helt annan del av världen med en helt annan religion.

Ett fritt och demokratiskt samhälle kräver en fri debatt och att alla idéer och synpunkter fritt får framföras, utan censur och restriktioner. Det är en av grundpelarna för den västerländska demokrati som dessa grupper säger sig försvara.

Anders Fjällström

Lars Adaktusson: *Det gudomliga USA*. Libris förlag.

Gäst hos KGB

Atis Leijins är lettlandare. Verksam i Stockholm vid Utrikespolitiska institutet.

I slutet av 1970-talet återvände han till sina föräldrars hemland för första gången. På inbjudan av Lettiska Kommittén för Kulturförbindelser med Landsmän Utomlands. Kommittén tog väl hand om honom. Han fick ett detaljerat program och en personlig handledare, Imants Lesinskis. Allt lades upp för att positivt påverka en till synes välvillig lettlandare, som ville lära känna sina fäders kulturella och historiska bakgrund. Det hela sköttes med finesse, men Leijins ser vad som händer och visar hela tiden kritisk distans.

Imants Lesinskis hoppade så småningom av till Väst. Han avslöjade allt han visste om kulturkommittéerna och hur de styrdes av KGB.

Atis Leijins har fortsatt att intressera sig för sitt gamla hemland. Och nu samlat sina intryck i en liten skrift med titeln *Gäst hos KGB*. Det förtjänstfulla med skriften är framförallt de vardagliga personliga erfarenheterna och de personliga reflektionerna från författaren. Det ger en personlig och lättgripbar dimension åt det grå förtryck som kännetecknar vardagen i Lettland. Det är alltså inte fråga om någon systematisk politisk analys, utan just mänskliga reflektioner.

Andres Kung har skrivit ett förord och Imants Lesinskis, som nu lever i USA, en efterskrift. Dessa tillskott till boken gör att den får ytterligare bredd, trots det lilla formatet.

Atis Leijins: *Gäst hos KGB*. Författares bokmaskin. 88 sidor. Kan köpas genom Contra för 44:- plus porto.

CONTRA 1 1985

I nästa nummer av Contra kommer Jack Wheelers intervju med UNITA-ledaren Jonas Savimbi, där Savimbi bl a förklarar sin tro på den fria företagsamheten. Jack Wheeler fortsätter också sin granskning av anti-sovjetiska guerillarörelser. Denna gång i Nicaragua.

Nästa nummer av Contra innehåller också en intervju med John Barron, författaren som skrivit Contras nya laddade bok om KGB.

Vi försäkrar också att våra svenska politiker inte skall bli oberörda av Contras granskning.

...kommer i december